

Pedagoške odrednice čitanja i pričanja priča u obitelji

Kolić, Nera

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:740641>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za pedagogiju

PEDAGOŠKE ODREDNICE
ČITANJA I PRIČANJA PRIČA U OBITELJI

Diplomski rad

Nera Kolić

Mentor: izv. prof., dr. sc. Goran Livazović

Zagreb, 2022.

Sadržaj

I. UVOD	1
II. METODOLOGIJA TEORIJSKE ANALIZE	3
2.1. Obitelj kao odgojno-socijalizacijska zajednica	3
2.2. Obiteljsko provođenje slobodnog vremena	6
2.3. Povijesni pregled obiteljskog čitanja i pričanja priča	8
2.4. Pedagoška važnost čitanja i pričanja priča u obitelji	10
2.5. Izazovi organizacije sadržaja slobodnog vremena u obitelji.....	13
2.6. Pozitivni učinci čitanja i pričanja priča na djecu	15
2.6.1. Utjecaj čitanja i pričanja priča na akademski uspjeh i pismenost	15
2.6.2. Utjecaj čitanja i pričanja priča na socioemocionalni razvoj	17
2.6.3. Utjecaj čitanja i pričanja priča na moralni razvoj	19
2.6.4. Utjecaj čitanja i pričanja priča na kreativnost i maštu	20
III. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	23
3.1. Cilj i problem istraživanja	23
3.2. Hipoteze istraživanja	23
3.3. Uzorak istraživanja	23
3.4. Instrument	24
3.5. Postupak istraživanja	26
IV. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	27
4.1. Rezultati istraživanja	27
4.2. Rasprava	33
V. ZAKLJUČAK	39
VI. LITERATURA	41

Pedagoške odrednice čitanja i pričanja priča u obitelji

Sažetak

Aktivnosti slobodnog vremena obitelji promijenile su se kroz vrijeme. Mnoštvo obveza, užurbani način života te razni zahtjevi današnjice pred obitelji stavljaju brojne prepreke. Jedna od njih je i sve manja zastupljenost obiteljskog čitanja i pričanja priča. Zbog toga, u ovom radu cilj je istražiti učestalost obiteljskog čitanja i pričanja priča unutar zajedničkog slobodnog vremena obitelji. Provedeno je kvantitativno istraživanje u kojem je sudjelovalo 167 roditelja djece vrtićke, predškolske i osnovnoškolske dobi. Nakon prikupljanja podataka korištena je deskriptivna analiza. Rezultati su pokazali da 41,4% roditelja djeci čita ili priča priče jednom/više puta dnevno. Također, 61,1% roditelja od 30 do 47 godina čitaju ili pričaju priče djeci jednom/više puta dnevno. Također, tu aktivnost čine roditelji fakultetske naobrazbe u 22,5% više slučajeva nego roditelji srednjoškolske naobrazbe. Čak 68,8% roditelja čita ili priča priče jednom/više puta dnevno djeci mlađoj od jedne godine. Nadalje, dnevni raspored roditelja nije povezan s učestalošću te aktivnosti, a više od 69% roditelja smatra ju važnom i uživa u njoj. No, 27% roditelja smatra da joj zbog svakodnevnih obveza ne uspijeva posvetiti dovoljno vremena. Rezultati su također pokazali da roditelji kojima se u djetinjstvu češće čitalo ili pričalo priče, imaju višu naobrazbu te češće provode tu aktivnost sa svojom djecom.

Ključne riječi: obitelj, slobodno vrijeme, čitanje priča, pričanje priča

Pedagogical determinants of family reading and storytelling

Abstract

Family leisure activities have changed over time. Many obligations, hectic lifestyle and various demands of today put many obstacles in front of families. One of them is the declining representation of family reading and storytelling. Therefore, the aim of this paper is to investigate the frequency of family reading and storytelling within the shared free time of the family. A quantitative study was conducted in which participated 167 parents of kindergarten, preschool and primary school children. After data collection, descriptive analysis was used. The results showed that 41.4% of parents read or tell stories to their children once/several times a day. Also, 61.1% of parents aged 30 to 47 read or tell stories to their children once/several times a day. Also, this activity consists of university educated parents in 22.5% more cases than parents of secondary education. 68.8% of parents read or tell stories once/several times a day to children under one year of age. Furthermore, the daily schedule of parents is not related to the participation of this activity. Also, more than 69% of parents think it is important and enjoy it. Still, 27% of her parents feel inability to devote enough time to reading or storytelling. The results also showed that parents who were more likely to read or tell stories with their parents had a higher education and were more likely to carry out this activity with their children.

Key words: family, leisure time, reading stories, storytelling

I. UVOD

Slobodno vrijeme je svo ono vrijeme oslobođeno od rada i obveza te ga pojedinac samostalno kreira prema svojim raspoloženjima i interesima. Aktivnosti slobodnog vremena mogu se kretati od odmora, preko razonode do aktivnosti koje potiču razvoj pojedinca. Važno je da to vrijeme nije provedeno u pasivnom besposličarenju jer slobodno vrijeme prostor je koji za pojedinca predstavlja mogućnosti za aktivni razvoj. (Previšić, 2000). Zbog toga, slobodno vrijeme smješteno je u područje pedagoške znanosti. Proces čovjekova razvoja traje cijeli život, no ključni period u kojem se postavljaju temelji za zdrav rast i razvoj jest razdoblje ranog djetinjstva. Tada najveću ulogu u odgoju i psihosocijalnom razvoju djeteta ima obiteljska okolina (Bornstein i Bornstein, 2007), pa tako i zajedničko slobodno vrijeme obitelji. Obiteljsko slobodno vrijeme od izuzetne je važnosti jer i djeci i roditeljima pruža mogućnosti za produbljivanje i utvrđivanje njihovih odnosa, što rezultira zadovoljstvom obiteljskim životom u cijelosti (Berc i Blažeka Kokorić, 2012). Također, zajedničke aktivnosti roditelja i djece u slobodnom vremenu utječu na razvoj ličnosti djeteta te njegovih kompetencija. Jedna od aktivnosti koja pruža neizmjernu količinu dobrobiti dječjem razvoju, kao i kvaliteti odnosa u obitelji, jest roditeljsko čitanje i pričanje priča. Osim što su im primarno izvor zabave, priče su za djecu izvor znanja i upoznavanja svijeta (Perrow, 2010). Ono što osnažuje tu obiteljsku aktivnost jest kontekst u kojem djetetu važne poruke iz priča prenosi upravo bliska osoba uz koju se osjeća sigurno, a to je najčešće roditelj (Frude i Killick, 2011). Čitanje i pričanje priča ima veliku odgojno-obrazovnu ulogu te je važna gotovo kao i zadovoljavanje primarnih djetetovih potreba. Ona uvelike pomaže u razvoju jezika, mašte i kreativnosti, vještina slušanja te raznih drugih kompetencija (Radonić i Stričević, 2009). Svako vrijeme nosi svoje izazove, pa se tako i dolaskom postmodernizma suvremeni čovjek mora navikavati na nove pojave i naučiti kako na najbolji način živjeti s njima. Uz svoje pozitivne strane, kao što je tehnološki napredak i porast životnog standarda, postmodernizam je donio ubrzan i sve stresniji način života, što snažno utječe na obiteljsku svakodnevicu (Vukasović, 1989). Rastrganost između zahtjeva plaćenog rada i obiteljskih obveza, popunjenost dnevnih rasporeda djece školskim obvezama i raznim drugim aktivnostima, velika prisutnost medija u svakodnevici te loša organizacija slobodnog vremena, neki su od razloga narušenosti kvantitete i kvalitete slobodnog vremena obitelji. Zabriskie i McCormick (2003) ističu da

diljem svijeta vlada zabrinutost oko dobrobiti obitelji te njezinog slobodnog vremena. Svakodnevna utrka s vremenom zbog zahtjeva današnjice narušava količinu i kvalitetu zajedničkog vremena obitelji, a promjena obiteljske dinamike neminovno utječe i na promjene u odrastanju djece. Također, i obiteljsko čitanje i pričanje priča dovodi se u nepovoljnu poziciju. Promjene koje se događaju potrebno je pomno pratiti te kao struka prepoznati i nastojati sačuvati sve pozitivne prakse koje povoljno utječu na djecu i obitelj te ih prilagoditi suvremenim izazovima. Zbog toga, istraživanje ove teme važno je s obzirom na sve dobrobiti koje aktivnost roditeljskog čitanja i pričanja priča djeci donosi u slobodnom vremenu obitelji.

U prvom dijelu rada opisani su teorijski temelji obitelji kao odgojno-socijalizacijske zajednice te obiteljskog provođenja slobodnog vremena, povijesni pregled obiteljskog čitanja i pričanja priča, pedagoška važnost čitanja i pričanja priča u obitelji, izazovi organizacije sadržaja slobodnog vremena u obitelji te pozitivni učinci čitanja i pričanja priča u obitelji koji su podijeljeni na akademski uspjeh i pismenost, socioemocionalni razvoj, moralni razvoj te kreativnost i maštu. U drugom dijelu rada opisana je metodologija empirijskog istraživanja u kojoj su postavljeni cilj i problem istraživanja te hipoteze. Zatim su prikazani rezultati istraživanja te rasprava na temelju analiziranih rezultata i teorijskog okvira. Na kraju je iznesen zaključak s najvažnijim rezultatima i prijedlozima za nastavak istraživanja ove teme te je navedena korištena literatura.

Važnost aktivnosti čitanja i pričanja priča u obiteljskom okruženju uvidjela sam osvrnuvši se na vlastito djetinjstvo koje sam u velikoj mjeri provela s bakom u zajedničkom čitanju i pričanju priča. Uočivši veliku razliku u aktivnostima provođenja slobodnog vremena tijekom vlastitog djetinjstva i djetinjstva suvremene djece, motivirana sam da pobliže istražim ovu temu.

II. METODOLOGIJA TEORIJSKE ANALIZE

2.1. *Obitelj kao odgojno-socijalizacijska zajednica*

Obitelj je odgojno-obrazovna unija roditelja i djece koja se temelji na međusobnim odnosima prožetim emocionalnim vezama (Maleš i sur, 2003; prema Jurčević Lozančić, 2011). Sastoji se od više članova koji funkcioniraju kao međusobno povezani dinamični sustavi koji su usmjereni na zajednički cilj te utječu na okolinu, ali su i pod njezinim utjecajem (White i Klein, 2002; prema Zabriskie i McCormick, 2003). Obitelj je, osnovna, najstarija i najvažnija jedinica društva (Zabriskie i McCormick, 2001) te kao takva ima najvažniju ulogu u odgoju i psihosocijalnom razvoju djeteta i njegove cjelokupne ličnosti. Unutar obitelji, dijete se prvi put susreće sa svijetom te stječe svoja prva iskustva koja mu pružaju temelj za zdrav rast i razvoj (Belamarić, 2017). U prvim godinama djetetova života, roditelj ima posebnu važnost. Taj period ključan je i razvojno drugačiji od bilo kojeg drugog razdoblja u životu. Tada se razvija djetetova osobnost, moral, vještine rješavanja problema i mnogi drugi aspekti koji kroz odgoj izgrađuju dijete u odraslu osobu (Bornstein i Bornstein, 2007). Obiteljska okolina prvi je oblik socijalizacije djeteta, a prema suvremenom shvaćanju, ona je proces u kojem dijete aktivno sudjeluje. Kako su i roditelji i dijete aktivni sudionici te socijalizacije, ona na svakoga od njih vrši određeni utjecaj. Dok dijete u sigurnoj obiteljskoj okolini nastoji razviti samostalnost te naučiti funkcionirati u širem društvenom okruženju, roditelji nastoje prilagoditi i uravnotežiti svakodnevne obveze i potrebe djeteta zbog čega i oni prolaze kroz proces socijalizacije (Livazović i Kakuk, 2019)

Prema tradicionalnom shvaćanju obitelji, njezina su osnovna obilježja da „započinje brakom između muža i žene, sastoji se od njih i njihove rođene ili posvojene djece te su njezini članovi ujedinjeni putem zakonskih veza, obvezani gospodarstvenim, religijskim, rezidencijalnim i ostalim pravima, njihovi odnosi precizno su određeni pravima i zabranama te su prožeti raznim vrstama osjećaja kao što su ljubav, pripadanje, poštovanje, strahopoštovanje i slično“ (Ljubetić, 2006, str. 7). No, u suvremenom, postmodernom društvu, nije moguće takvu vrstu obitelji smatrati prosjekom jer je pluralizam obiteljskih struktura sve više zastupljen. Sve su češće jednoroditeljske obitelji, obitelji s nevjenčanim roditeljima, nove bračne ili izvanbračne zajednice u koje ulaze razvedeni roditelji s

djecom iz prošlog braka (rekonstruirane obitelji s jednim biološkim i jednim nebiološkim roditeljem), obitelji u kojima su primarni skrbnici djedovi i bake (Kušević, 2010) homoseksualne obitelji ili obitelji u koje su uključene surogat-majke (Ljubetić, 2006). Najvažnija zadaća obitelji jest na pravi način razvijati i njegovati vještine i djece i roditelja. Zbog toga, ističe novu vrstu obitelji nastalu s razvojem postmodernizma koju je nazvao *vitalna obitelj*. Takva vrsta obitelji može imati bilo kakvu strukturu, no njena najvažnija karakteristika je prepoznavanje važnosti da se i roditelji i djeca u toj obitelji mijenjaju i rastu. Prilagodba obitelji na to da uspješno izmjenjuje svoj utjecaj na jednog ili na sve članove obitelji, ovisno o situaciji i potrebi, doprinosi ljudskom razvoju u cijelosti (Elkind, 1995; prema Ljubetić, 2006).

Nadalje, obiteljski odnosi, kao i cjelokupno obiteljsko ozračje, uvelike utječu na funkcioniranje obitelji i odgoj djeteta (Belamarić, 2017). Odnosi roditelja i djece nalaze se u središtu njihovih života te predstavljaju jedno od najvažnijih okruženja u kojima se djeca razvijaju kao pojedinci i kao aktivni članovi kulture i društva. Obiteljski odnosi smatraju se bliskim međuljudskim odnosima, a karakterizira ih izdržljivost, dugotrajnost, emocionalna predanost te uzajamnost. Jedinstvenost obiteljskog odnosa vidljiva je u razini predanosti i dužnosti gdje je vidljiva asimetričnost uloge roditelja i djeteta (Russell i sur., 2002). U obiteljskom odnosu mora postojati hijerarhijska skupina pravila koji usmjerava i održava odnose članova obitelji (Zabriskie i McCormick, 2003; prema Broderick, 1993). S jedne strane je roditelj koji ima odgovornost te oko svega mora brinuti, a s druge strane je dijete kojemu je ta briga potrebna. No, obje strane jednako su važne i snažno doprinose odnosu (Russell i sur., 2002). Kvaliteta obiteljskih odnosa, interakcija i psihološke karakteristike članova, roditeljski odgojni stil te odnos obitelji prema društvu u kojem živi, doprinose kvaliteti obiteljskog ozračja. Također, uvelike joj doprinosi i pozitivni doživljaj vlastite vrijednosti svakog člana koja se može naučiti i steći samo u zdravoj obiteljskoj atmosferi (Ljubetić, 2006). Kvaliteta komunikacije među članovima obitelji najčešće označava kvalitetu odnosa, no ono što se rjeđe osvještava jest metakomunikacija poruka koje članovi razmjenjuju. Naime, nije važan samo sadržaj poruke, već način na koji je poslana i kako ju primatelj interpretira. Prema Glasseru (2000), ljudi često osjete želju za kontrolom nad odnosima s drugim ljudima te nastoje „prisiliti“ druge da se ponašaju u skladu s njihovim željama i očekivanjima misleći da oni znaju najbolje. Taj fenomen često se događa baš u interakciji sa „značajnim drugima“,

odnosno roditeljima, djecom, partnerima, a zatim prijateljima, kolegama s posla i slično te može uvelike utjecati na unaprjeđenje ili narušavanje odnosa. Glasser razlikuje nedjelotvorna ponašanja, takozvane „ubojite“ navike (kritike, okrivljavanje, prigovaranje, kažnjavanje i slično) te djelotvorna ponašanja, „skrbne“ navike (slušanje, ohrabrivanje, poštovanje, prihvaćanje i slično). Sukladno toj podjeli navika ponašanja unutar obitelji, Arbunić i Ljubetić (2006) provedli su istraživanje nastojeći utvrditi koje navike najčešće koristimo u odnosima sa „značajnim drugima“. Rezultati su pokazali da je izbor ponašanja prema „značajnim drugima“ određen emocionalnom povezanosti s njihovim statusom i ulogom u životu pojedinca. Drugim riječima, kada ljudi ne osjećaju egzistencijalni emocionalni angažman prema „značajnom drugome“, češće koriste skrbne navike koje unaprjeđuju odnose, a to se događa uglavnom s prijateljima i kolegama. S druge strane, unutar obiteljskih odnosa, odnosno tamo gdje je postoji egzistencijalni emocionalni angažman, ljudi će kombinirati skrbne i ubojite navike. Stoga, samoprocjenom ponašanja i češćim korištenjem „skrbnih“ navika prema „značajnim drugima“, raste kvaliteta odnosa u obitelji. Kvaliteta obiteljskih odnosa koja uključuje i podršku (ljubav, savjetovanje i brigu) i nesuglasice (svađu, kritiziranje i zahtjeve), može utjecati na dobrobit pojedinca u psihološkom i bihevioralnom smislu. Osobe koje od članova obitelji dobivaju podršku razvijaju samouvjerenost i pozitivnu sliku o sebi, a to im utječe i na mentalno zdravlje. Također, stresne situacije i nesuglasice proživljene u obitelji, popraćene podrškom, kod pojedinca jačaju vještine nošenja sa stresom što im pomaže u društvenim situacijama u budućnosti (Thomas i sur., 2017).

Od djetetove potpune ovisnosti o roditelju pa sve do njegove postupne autonomije, stil odgoja koji roditelj primjenjuje može imati neposredni i dugotrajni utjecaj na djetetov socijalni razvoj. Stoga, kako bi djetetu pružili najpovoljniju okolinu za razvoj njegovih potencijala, roditelji moraju balansirati između strogosti i discipline u odgoju, a istovremeno stvarati ozračje topline, suosjećanja i podrške (Bornstein i Bornstein, 2007). Roditeljstvo je složena aktivnost koja uključuje specifična ponašanja roditelja usmjerena na dijete. Njihova je glavna uloga utjecati, poučavati i kontrolirati dijete, a u nastojanjima da to ostvare, roditelji se mogu razlikovati. Drugim riječima, odgoj svakog roditelja može se svrstati u određeni odgojni stil. Odgojni stil koji roditelj koristi utječe na psihološko zdravlje, samopoimanje i kvalitetu života djeteta. Njega označavaju dva ključna elementa: suosjećanje (toplina i podrška) te kontrola (zahtjevi i disciplina), a može se

razvrstati u četiri kategorije. *Autoritarno roditeljstvo* označava niska razina suosjećanja i visoka razina kontrole, *permisivno roditeljstvo* karakterizira visoka razina suosjećanja i niska razina kontrole te *autoritativno roditeljstvo* koje označava visoka razina suosjećanja i kontrole te *indiferentno roditeljstvo* koje označava niska razina suosjećanja i kontrole (Raboteg-Šarić i sur., 2002). Za razliku od ostalih, autoritativno roditeljstvo potiče pozitivne aspekte psihosocijalnog razvoja mladih. Djeca autoritativnih roditelja pokazuju nezavisnost, vještine regulacije ponašanja, emocionalnu prilagodbu, zadovoljstvo te društvenu odgovornost. Također, djeca koja sudjeluju u obiteljskim odlukama pokazuju manju učestalost devijantnog ponašanja, a aspekti roditeljskog ponašanja koji su karakteristični za autoritativno roditeljstvo pozitivno utječu na socijalizaciju mladih (Raboteg-Šarić i sur., 2002). Stoga, autoritativni odgojni stil stvara zdravu obiteljsku okolinu u kojoj pojedinac može razvijati svoje socioemocionalne vještine, poželjna ponašanja te napredovati u svakom smislu.

2.2. Obiteljsko provođenje slobodnog vremena

Slobodno vrijeme jest ono vrijeme koje osoba oblikuje i prilagođava svojim željama bez obveze ili nužde (Valjan Vukić, 2013; prema Livazović i Kakuk, 2019). To je vrijeme izvan rada koje oslobođeno za odmor, razonodu i stvaralaštvo. Dijeli se na dvije temeljne dimenzije: produktivnu dokolicu i neproduktivnu besposlicu. Dokolica je produktivna jer je predviđena za slobodno odabrane aktivnosti pojedinca ovisno o njegovom raspoloženju i željama. Te aktivnosti najpraktičnije je podijeliti prema njihovim funkcijama na aktivnosti odmora, razonode i razvoja ličnosti (Livazović, 2018). Previšić (2000) smatra da slobodno vrijeme predstavlja prostor za samoaktualizaciju i razvoj osobnosti te pruža mogućnosti za socijalizaciju i inkulturaciju zbog čega, umjesto pasivnog besposličarenja, predstavlja vrijeme aktivnog razvoja.

Najdragocjenije vrijeme tijekom kojeg obitelj može graditi i razvijati svoje odnose jest upravo zajedničko slobodno vrijeme koje članovi obitelji provode u odabranim aktivnostima. Istraživanja već više od 70 godina pokazuju pozitivnu povezanost između zajedničkog slobodnog vremena obitelji i pozitivnih ishoda unutar obitelji što dovodi do zadovoljstva obiteljskim životom. Kvalitetno obiteljsko slobodno vrijeme dovodi do obiteljske kohezivnosti (Zabriskie i McCormic, 2003) te pruža mogućnosti za zbližavanje, jačanje odnosa te rješavanje problema (Agate i sur., 2009). Prema Arbuniću

(2004), preduvjeti za kvalitetne obiteljske odnose su snažna emocionalna povezanost njezinih članova, međusobno povjerenje i poštovanje, dobro poznavanje i dobra komunikacija te izvršavanje obiteljskih obveza. Zabriskie i McCormick (2001) predložili su dva modela provođenja slobodnog vremena obitelji te istraživanjem željeli odrediti njihov utjecaj na zadovoljstvo obitelji njihovim slobodnim vremenom i obiteljskim životom. Ta dva modela su temeljni i balansirajući model obiteljskog slobodnog vremena. Modeli opisuju tipove provođenja slobodnog vremena pa se tako temeljni model odnosi na uobičajene i svakodnevne aktivnosti za koje nije potrebno izdvajanje novca te se najčešće odvijaju kod kuće i obitelji ih učestalo ponavljaju. Te aktivnosti su igranje društvenih igara, zajedničko objedovanje, čitanje ili igranje u dvorištu. S druge strane, balansirajući model odnosi se na neuobičajene i nesvakidašnje obiteljske aktivnosti kao što su odlasci na izlete, putovanja, sportske ili druge događaje, tematske parkove i slično. Dok aktivnosti temeljnog modela u obitelji stvaraju osjećaje sigurnosti i konzistentnosti te jačaju bliskost i osjećaje među članovima obitelji, aktivnosti balansirajućeg modela dovode članove obitelji u nova nepredvidljiva iskustva koja zajedno proživljavaju. Rezultati istraživanja pokazali su da temeljni model obiteljskog slobodnog vremena ima jači pozitivni utjecaj na zadovoljstvo obiteljskim životom nego balansirajući model. Iako svaki način kvalitetno provedenog slobodnog vremena obitelji pruža zadovoljstvo njezinim članovima, jednostavne i svakodnevne zajedničke aktivnosti kod kuće ključne su za zadovoljstvo obiteljskim životom. Zajedničko slobodno vrijeme obitelji ima kratkoročni cilj, koji se odnosi se na poboljšanje komunikacije i odnosa među članovima, dok je dugoročni cilj obiteljska kohezivnost (Shaw i Dawson, 2001; prema Berc i Blažeka Kokorić, 2012). Slobodno vrijeme provedeno u obitelji pozitivno utječe na zadovoljstvo obiteljskim životom, ali i životom u cijelosti svih njezinih članova. Zbog toga, nužna je senzibilizacija i osvještavanje roditelja o važnosti njegovanja kvalitetnog provođenja slobodnog vremena obitelji od najranije dobi djece.

Najvažnija zadaća roditelja jest djetetu osigurati uvjete za njegov zdrav psihički razvoj, a podrazumijeva ju pružanje ljubavi i povjerenja, osiguravanje vedrog i zdravog ozračja te stvaranje doma u kojem dijete može razvijati pozitivne osobine ličnosti (Ljubetić, 2006). Sudjelovanje roditelja u slobodnom vremenu djece stvara povoljne uvjete za njihov zdrav razvoj i stjecanje pozitivnih vrijednosti. Također, uključenost roditelja u odgoj unaprjeđuje socioemocionalne vještine djece te smanjuje rizik od pojave

problema u ponašanju (Berc i Blažeka Kokorić, 2012). Aktivnosti slobodnog vremena imaju razvojno-preventivnu funkciju u životu djece i mladih, a kako bi se ispunile, potrebno je za njih stvoriti određene uvjete. Ti uvjeti zahtijevaju poznavanje djeteta sa svim njegovim navikama, interesima i željama. Tijekom slobodnog vremena, djeca i mladi se socijaliziraju te zadovoljavaju svoje interese. No, ako to vrijeme nije dobro organizirano, prepušteni su samoregulaciji svog ponašanja što ponekad može rezultirati i pojavama problema u ponašanju. Ipak, slobodno vrijeme nudi i mnoge mogućnosti za prevenciju tih problema te njihovo razotkrivanje i rješavanje. Zbog toga je djecu i mlade važno poticati na razvoj sposobnosti i navika kreiranja sadržajnog, korisnog i ugodnog provođenja slobodnog vremena. (Livazović, 2018).

2.3. Povijesni pregled čitanja i pričanja priča

Pričanje priča u širem kontekstu možemo usporediti s oralnom tradicijom. To je prvi i najrašireniji oblik ljudske komunikacije. Oralna tradicija jest govorno-slušni medij pomoću kojeg se prenose, razvijaju i pohranjuju znanje, umjetnost i ideje. Ona je obično pojam suprotan pismenosti i književnosti jer se uglavnom radi o narodnoj tradiciji. No, na razne načine te pojmove moguće je povezati (Foley, 2019). Primjerice, razni motivi iz narodnih priča, mitova i legendi korišteni su u mnogim književnim djelima i bajkama za djecu. Tijekom povijesti, u mnogim tradicionalnim kulturama, mudri starci poučavali su one najmlađe pomoću metafora i priča. Pomoću poučnih priča, poticali bi pozitivno ponašanje, a zauzvrat bi dobivali put do dječje mašte. Na taj način, lakše su dopirali do djece na pozitivne i prihvatljive načine (Perrow, 2010). U mladosti naših djedova i baka, prije nego što je svako kućanstvo u svom domu posjedovalo televizor, ljudi su se nakon radnog dana odmarali u društvu svojih bližnjih i susjeda. Okupili bi se u nečijem domu te pričali priče. Ponekad bi onaj tko je imao bolje obrazovanje i posjedovao razne knjige, isto tako čitao onima koji bi se tu večer okupili u njegovom domu. Na tim okupljanjima bivale su cijele obitelji sa svojom djecom. Djeca bi tako u okruženju svojih roditelja, ali i svih onih uz koje su odrastali, slušali priče, postavljali pitanja i razgovarali s njima. Brojna istraživanja provedena na svim dijelovima svijeta pokazuju da je oralna tradicija i u dvadeset i prvom stoljeću najzastupljeniji oblik ljudske komunikacije, unatoč porastu pismenosti u svijetu (Foley, 2019).

Razvoj suvremene znanosti i tehnologije u dvadesetom stoljeću omogućio je povoljne životne uvjete kao što su skraćivanje radnog vremena i porast životnog standarda. Činilo se da će ta promjena utjecati na intelektualni, kulturni, estetski i moralni razvoj društva te da će bolji materijalni uvjeti omogućiti bolji i lagodniji život čovjeku i cijelom društvu. No, materijalni i duhovni razvoj kreću obrnuto proporcionalnim smjerom (Vukasović, 1989). Dolaskom postmodernizma pojavila se kultura konzumerizma, modernizacije, individualizacije i socijalne diferencijacije. Društvom uglavnom upravlja odnos proizvodnje i potrošnje te stjecanje materijalnih dobara. To umanjuje ljudsku spontanost te potrebu za opuštanjem i druženjem s obitelji i prijateljima (Jančić i sur., 2019). Zbog toga, pitanje međusobnog odnosa tehnološkog napretka i odgojne krize bit će aktualno sve dok se razvoj znanosti, tehnologije i proizvodnje ne uskladi s razvojem kulture, odgoja i morala (Vukasović, 1989). Suvremeno zapadno društvo u gospodarskom, socijalnom i moralnom kontekstu stvorilo je velike promjene i u obitelji. Također, liberalizam kao dominantna ideologija doveo je do jačanja individualizma zbog čega su ponuđene veće mogućnosti za izbor načina života (Maleš, 2012). No, jačanje individualizma dovelo je i do toga da članovi obitelji sve češće moraju birati između zadovoljenja vlastitih individualnih potreba i želja i onih obiteljskih. Te okosnice događaju se između zahtjeva posla i obitelji, privlačnosti uspona u karijeri i uživanja u odgoju djece te obiteljskih obveza i raznih drugih životnih zadovoljstava (Pašalić i Kreso, 2004, prema Maleš, 2012, prema Jančić i sur., 2019).

Ubrzani način života pred ljude stavlja velike izazove i nesigurnosti. Izreke kao što su „vrijeme je novac“ i „kupiti vrijeme“ svima su nam dobro poznate te ih svjesno ili nesvjesno primjenjujemo u svakodnevici. Ona se najčešće sastoji od kratkoročnih aktivnosti u kojima je najvažnije u što kraćem vremenu i što brže napraviti što više stvari, zbog čega se čini kao da živimo u „ekspres loncu“ (Perrow, 2013). Uz navedeni izum namijenjen bržoj pripremi hrane, od industrijske revolucije pa sve do danas proizvedeni su razni aparati i pomagala koji „kupuju vrijeme“, odnosno skraćuju svakodnevne aktivnosti koje su prije oduzimale dosta vremena. Jedno takvo „pomagalo“ u provođenju zajedničkog vremena roditelja i djece proizvedeno je krajem dvadesetog stoljeća. Riječ je o jednominutnim pričama za laku noć na audio-snimkama koje Carl Honore (2005) opisuje u svojoj knjizi *Pohvala sporosti*. To su klasične bajke na snimkama od 60 sekundi,

a cilj im je da traju dovoljno kratko kako bi zaposleni roditelji svojoj djeci mogli pustiti priče prije spavanja jer ih unatoč svojim obvezama ne stignu čitati ili pričati djeci. Honore je istaknuo da je pojavljivanjem jednogminutnih priča isprva bio oduševljen. Njegov sin volio je dugo čitanje s puno digresija za što je autor teško nalazio vremena. Često bi mu čitao što kraće knjige te skraćivao i ubrzavao radnju. Povremeno bi ga sin opomenuo da čita prebrzo i molio za još jednu priču kada je autor već bio na odlasku iz njegove sobe. Nakon nekog vremena, shvatio je da je to što radi suludo te počeo kritički sagledavati razne slične primjere koje je primjećivao u svojoj svakodnevici. Nov način života toliko se ubrzao da roditelji pokušavaju naći zamjenu za stvari kojima istinski treba dati vremena, u kojima trebaju usporiti i uživati u procesu, kao što je čitanje i pričanje priča sa svojim djetetom (Honore, 2005).

Ipak, Perrow (2010) u svojoj knjizi *Priče za laku noć* ističe da pripovijedanje diljem svijeta doživljava preporod. Mogući razlog tome je ljudska potreba za cjelovitijom i izravnijom komunikacijom koja je oslabjela zbog pojave mase mehaničkih i elektroničkih uređaja. Na početku 21. stoljeća pripovjedači su se počeli okupljati kako bi obnovili i vratili zaboravljenu umjetnost pripovijedanja, a tisuće ljudi odazvale su se pokretu *Postani pripovjedač*. Pripovijedanje se sve više popularizira te se u svijetu i kod nas održavaju se festivali pričanja priča u kojima se naglašava govorna interpretacija. Govorom se izražavamo, izlažemo svijetu te se iz njega saznaje puno o sugovorniku. Danas se zanemaruje snaga izgovorene riječi te se govor sve više svodi samo na prijenos informacije čime socijalni aspekt govora ostaje minimalan. Zbog toga, više nego ikada, potrebno je vratiti se zajedništvu i razumijevanju što se može postići poticanjem na pričanje priča među mlađim generacijama (Štanger-Velički, 2012).

2.4. Pedagoška važnost čitanja i pričanja priča u obitelji

Prema Radonić i Stričević (2009), rezultati mnogih istraživanja pokazala su da je čitanje za razvoj djece od gotovo iste važnosti kao i zadovoljavanje njihovih osnovnih potreba za hranom, zdravstvenom skrbi, igrom, odmorom i ljubavlju. Čitanje pomaže u razvoju govornih sposobnosti, obogaćuje vokabular, upoznaje dijete sa svijetom mašte, uvježbava djetetove vještine slušanja, opažanja, koncentracije te mišljenja i logičkog zaključivanja. No, od posebnog je značaja upravo kada se provodi u zajedništvu s

roditeljima i to od najranije dobi što utječe na zdrav psihofizički razvoj djeteta. Što se tiče pričanja priča, Engel (2016) također savjetuje da se što češće uvodi u svakodnevicu djece do treće godine starosti te nudi načine kako u tome uspjeti. Predlaže da se s djetetom dugo i često razgovara, priča o prošlosti i budućnosti te da ga se uvijek sluša.

Osim dobrobiti roditeljskog čitanja i pričanja priča na razvoj djeteta, veliku važnost ima i interakcija koja se tijekom te aktivnosti može odvijati između roditelja i djeteta. Tijekom iznošenja priče roditelj može raditi stanke u kojima bi djetetu postavljao pitanja o priči ili ga pitao što misli o određenoj situaciji (Duursma i sur., 2008). Na taj način, roditelj bi ga poticao da se uključi, komentira, postavlja svoja pitanja ili samostalno dovrši dio priče. Takvim interaktivnim čitanjem ili pričanjem priča, dijete iz pasivnog slušatelja postaje aktivni sudionik čime uvježbava pripovijedanje te razvija samopouzdanje. Uz to, razgovorom o priči i odgovaranjem na postavljena pitanja, dijete uvježbava komuniciranje s drugom osobom i vještinu otvorenosti prema društvu (Radonić i Stričević, 2009). Nadalje, razgovor i razmjena dojmova tijekom čitanja ili pričanja priča zbližava roditelja i dijete te im omogućava da se bolje upoznaju. Govorom tijela, reakcijama na situacije, emocijama koje pokazuje te izražavanjem stavova tijekom pričanja, roditelj-pripovjedač omogućava djetetu da ga поближе upozna zbog čega je značajno da baš roditelj ili bilo koja bliska osoba iz obitelji djetetu priča priču. Ono što dodatno osnažuje vrijednost priča jest kontekst u kojem djetetu poruke iz priča prenosi autoritet i ujedno osoba kojoj vjeruje (Frude i Killick, 2011). Postoji tendencija da se tijekom zajedničkog čitanja ili pričanja priča pokreti, geste i jezično izražavanje djece i roditelja sinkroniziraju, a zajedničkim putovanjem kroz priču, oni dijele iskustva i proživljavaju slične emocije. Tijekom zajedničkog čitanja, interakcija između roditelja i djeteta ostvaruje se uglavnom u stankama u kojima čitatelj djetetu postavi pitanje ili podijeli svoja razmišljanja. S druge strane, interakcija s djetetom puno je veća tijekom pričanja priča kada je roditelj slobodniji u izražavanju te može imati puno veći fokus na dijete, nego kada je vezan za pisani tekst.

Djeca često traže od odraslih da im čitaju ili pričaju priče čime izražavaju svoju potrebu za kontaktom (Štanger-Velički, 2012). Stoga, odabir načina iznošenja priče nije toliko važan, koliko je zadovoljenje te djetetove potrebe. Gallats (2005) smatra da su i čitanje i pričanje priča jednako dobre i poticajne aktivnosti, ponajviše za učenje čitanja te

da se prakticira ono u čemu je roditelj bolji. Uz aktivno sudjelovanje u priči te produblјivanje odnosa s roditelјem, velik je značaj i u samom slušanju priča. Slušanјem kako im netko čita ili priča priču, djeca uvježbavaju vještinu strplјivog slušanјa sugovornika i dopuštanјa da kaže što želi. Na taj način, djeca se uče razumjeti da drugi ljudi možda imaju drugačije interpretacije i perspektive od njih (Kumon, 2022). Ako su tijekom slušanјa priče djeci stimulirana i druga osjetila, dublje će ju proživjeti i bolje zapamtiti. Primjerice, ta druga osjetila mogu biti vid, ako se radi o slikovnici ili dodir, ako pripovјedač povremeno s djetetom uspostavlјa fizički kontakt kao što je tapšanјe po leđima, rukovanje ili zagrlјaj. Također, čitanјe i pričanje priča djeci pruža neizmјernu količinu nijansi glasa, intonacije, vizualnog kontakta, ekspresija lica, govora tijela i emocionalnih reakcija (Perrow, 2013). Također, može se odvijati i putem nekog medija, primjerice televizije, radija ili filma, no takvi oblici pričanja priča ne stvaraju interakciju s djetetom te zbog toga imaju manju snagu od onih ispričanih uživo.

Jednom prigodom, čak je i Einstein istaknuo koliko su priče važne. Kada je jedna majka u svom sinu prepoznala potencijalnog genijalca, odlučila se posavjetovati baš s njim upitavši ga kako da se njezin sin usavrši u matematici. Einstein joj je za to dao sljedeći savjet: „Pričajte mu priče ako želite da bude inteligentan, a ako želite da postane mudar, onda mu čitajte još više priča“ (Perrow, 2010). Priče su najsnažniji način da ljudi prenesu svoje iskustvo te najbolji oblik promišljenog učenјa i izražavanja onoga što znamo o sebi i drugim ljudima (Bruner, 1986; Schank, 1990; prema Engel, 2016). Na primjeru priče iz vlastitog života, Engel (2016) objašnjava važnost prepričavanja događaja iz obitelji. Njezin sin devetogodišnjak nosio mlađeg dvomjesečnog sina niz stepenice. No, stariji se sin spotaknuo i zajedno su pali niz stepenice. Nakon tog događaja, ta priča se njezinu mlađem sinu često prepričavala, a već kada je imao 2,5 godine, počeo ju je samostalno pričati. Taj primjer pokazuje da prepričavanje obiteljskih priča kreira sliku djeteta o prošlosti svoje obitelji, o njihovim odnosima i osjećaja unutar nje. Na taj način, dijete ne dobiva priliku samo sudjelovati u razgovoru i priči, već se na poseban način zbližava s roditelјem, odnosno svojom obitelji.

2.5. Izazovi organizacije sadržaja slobodnog vremena u obitelji

Za većinu zaposlenih roditelja usklađivanje zahtjeva roditeljstva i plaćenog rada izvor je velikog stresa. Taj sukob još je veći kod roditelja nižeg socioekonomskog statusa ili roditelja s više djece. Sukob između radne i obiteljske uloge u porastu je, a utjecaj radnog stresa na žene i muškarce poprilično je velik. Roditelji su primorani neprestano balansirati između toga da rade dovoljno da financijski mogu pružiti djeci sve što im je potrebno, ali i da uspijevaju s njima provoditi vrijeme (UNICEF, 2013). Često se zbog velike opterećenosti poslom skrb o djeci svede gotovo samo na zadovoljenje njihovih osnovnih životnih potreba. S druge strane, bliskost i zajednički trenuci koji su i za djecu i za roditelje od izrazite važnosti, stavljaju se u drugi plan. Roditelji zbog raznih objektivnih razloga (egzistencija, needuciranost) ili subjektivnih razloga (nepronalaženje vremena, neosjetljivost na potrebe djeteta, smanjena komunikacija) ne uspijevaju djeci pružiti poticajnu okolinu za optimalan razvoj njihovih potencijala (Belamarić, 2017).

Iako primarno govorimo o narušenosti slobodnog vremena odraslih zbog zaokupljenosti poslom, mnoga djeca zauzeta su skoro kao i njihovi roditelji. Rezultati istraživanja količine slobodnog vremena djece u Hrvatskoj (Ilišin, 2001; prema Valjan Vukić, 2013) pokazali su da dio djece nema na raspolaganju veliku količinu slobodnog vremena. Dok ga više od 4 sata dnevno ima 39% djece, njih 36% ga ima od 3 do 4 sata, 22% djece ga ima do 2 sata dnevno, dok 3% djece smatra da ga nema uopće. Uz školske obveze, domaće zadaće i učenje kod kuće, mnoga djeca odlaze na razne izvannastavne i izvanškolske aktivnosti čime popunjavaju svoje slobodno vrijeme (UNICEF, 2013). S jedne strane, organizirane aktivnosti pružaju velik broj pozitivnih utjecaja na djecu. One potiču njihov socijalni razvoj, omogućuju im prostor za stjecanje novih vještina i njihovo uvježbavanje, a najčešće su im zabavne. Također, takve aktivnosti kod djece razvijaju razumijevanje i iskazivanje osjećaja i stavova, potiču na pozitivna ponašanja te znatno poboljšavaju školski uspjeh (Durlak i sur., 2007; prema Šiljković i sur., 2007). Mnoga djeca već u predškolskoj dobi uključena su u programe koji se odvijaju izvan klasičnog boravka u vrtiću. Upisivanje djece na brojne aktivnosti za strukturirano provođenje slobodnog vremena te edukativne i rekreacijske programe roditelji smatraju dobrom pripremom za budućnost njihove djece. S druge strane, ti dodatni sati koje djeca provedu u organiziranim aktivnostima znače dodatne sate provedene izvan obitelji. Neki roditelji

smatraju da djeci čine dobro ako ih upisuju na rekreativno-obrazovne aktivnosti. No, potrebno je uspostaviti ravnotežu između količine vremena provedene u obiteljskom okruženju i aktivnostima izvan doma te osvijestiti da su za razvoj djeteta najvažniji odnosi s drugim ljudima, a ne aktivnosti same po sebi (Centar Proventus, 2017).

Uz zadovoljenje osnovnih životnih potreba, za kvalitetan rast, razvoj i sazrijevanje čovjeka ključni su i brojni posebni čimbenici. Čovjeku je od najranije dobi važno zadovoljenje potrebe za njegom i brigom te zadovoljenje emocionalnih i komunikacijskih potreba. No, danas je čest slučaj da roditelji pokušavaju jedne čimbenike zamijeniti ili nadomjestiti drugima. Primjerice, nepovoljnu obiteljsku klimu luksuznim stambenim prostorom, a nedostatak komunikacije i ljubavi materijalnim bogatstvom. Nerijetko se događa da roditelji zavedeni raznim marketinškim trikovima pokušavaju kupiti sreću svoje djece raznim igračkama, računalima ili mobilnim telefonima. No, takva praksa može imati negativne utjecaje na razvoj djetetove osobnosti (Janković, 2012). Dakle, potrebno je djetetu istovremeno pružati osnovne uvjete za život, a istovremeno zdravu i stimulirajuću okolinu u kojoj može razvijati svoje potencijale. Ipak, do problema može doći ako roditelji to ne razumiju ili nemaju resurse i mogućnosti da djeci pruže takvu okolinu. Zbog toga, odgojno-obrazovne ustanove, mediji te razne agencije mogli bi pomagati u širenju svijesti o važnosti stvaranja poticajne okoline te pružati potporu roditeljima. Primjer jedne takve kampanje jest *The Family Reading Campaign* koja osigurava da organizacije povezane s roditeljevanjem, obrazovanjem i zdravljem, kao i knjižnicama, naglašavaju važnost čitanja kod kuće (Clark, 2007).

Dodatni problem zbog kojeg kvantiteta i kvaliteta obiteljskog provođenja slobodnog vremena može biti narušena jest uključenost medija u obiteljsku svakodnevicu. Obitelj i obiteljski dom primarno je mjesto djetetova odgoja i obrazovanja. No, u posljednjih dvadesetak godina, unutar svog doma, djeca sve ranije počinju aktivno koristiti medije (Mezak, 2019). Virtualni svijet dostupan danas zaokuplja pažnju djece putem crtanih filmova i igrica. Njihova izloženost jarkim bojama, glasnim zvukovima, pokretima i izražajnim emocijama snažno stimulira njihov mozak u razvoju čemu se ona teško odupiru. Problem te jake stimulacije jest pasivnost mozga koji dobiva „gotovi proizvod“ te nema potrebu za zamišljanjem i aktivnim kreiranjem vlastitih slika, ali ni interakcijom kao što je slučaj kod čitanja i pričanja priča s roditeljem. Djeca u ranom razvoju brzo

usvajaju vještine korištenja uređaja poput paljenja, odabira i pokretanja sadržaja (Kuljiš, 2020). Digitalni mediji lako privlače dječju pažnju te im nude različita iskustva, no njihov utjecaj je brz, snažan i neprimjetan. No, do problema može doći kada elektronički uređaji postanu mehanizam umirivanja djece na određeno vrijeme. Puštanje djece da vrijeme provode uz elektroničke uređaje učinkovito je za roditelje da „kupe malo vremena“ za svoje obaveze. No, zbog velike količine obveza, ova praksa može postati vrlo česta što već kod male djece može stvoriti ovisnost o medijima. Kada dođe do toga da se dijete može umiriti gotovo isključivo uz medijski sadržaj te on jedini ispunjava njegove potrebe za zabavom, teško ga se od toga odvika. Ipak, korištenje tehnologije u djetinjstvu, pa i onom ranom, nije nužno negativno. Neizbježno je da djeca odrastaju uz tehnologiju i da ju sve ranije počinju koristiti. Također, elektronički uređaji i mediji na djecu mogu djelovati i edukativno. No, s obzirom na ovaj porast, nužan je i porast regulacije količine i sadržaja korištenja elektroničkih uređaja i medija (Mezak, 2019).

2.6. Pozitivni učinci čitanja i pričanja priča na djecu

2.6.1. Utjecaj čitanja i pričanja priča na akademski uspjeh i pismenost

Istraživanja o utjecaju uloge roditelja na obrazovanje njihove djece traju od sredine prošlog stoljeća te pokazuju da unatoč ekonomskim, rasno-etničkim ili obrazovnim obiteljskim pozadinama, postoji jaka pozitivna povezanost između sudjelovanja roditelja u obrazovanju njihove djece te uspjeha koji djeca ostvaruju tijekom školovanja (Mapp, 2003). Prema Heckmanu (2006), na razvoj kognitivnih i nekognitivnih vještina kod djece više utječe njihova stimulacija u djetetovoj okolini, nego financijski resursi koji su mu omogućeni. Također, djeca s kojima roditelji surađuju u učenju imaju razvijene kognitivne kompetencije, dobro se snalaze u rješavanju problema, više uživaju u školskim aktivnostima, provode puno vremena u školi te imaju manje problema u ponašanju. Prema Williams (2010), jedno istraživanje pokazalo je da djeca kojoj se redovito čitaju priče prije polaska u školu pokazuju bolji akademski uspjeh. Također, ta aktivnost jača jezik djeteta i trenira dječju maštu, što pomaže u razvoju apstraktnog mišljenja. Stoga, jednom od najvažnijih aktivnosti razvoja dječje pismenosti kod kuće jest slušanje roditelja kako im nešto čitaju, a takva aktivnost dobra je priprema za polazak u osnovnu školu. Jedno istraživanje pokazalo je da što ranije roditelji počnu poučavati dijete vještinama pismenosti, to će ih dijete bolje savladati te će rezultati biti dugoročni (Clark, 2007).

Štoviše, djetetu treba početi čitati odmah nakon njegovog rođenja. Čitanje novorođenčetu pomaže pri stvaranju moždanih puteva što postavlja dobre temelje za kasnije učenje jezika (Fox, 2001). Jessica Logan (2019; prema Grabmeier, 2019) je sa svojim suradnicima pokušala odrediti optimalan broj riječi koju djeca slušajući priče trebaju čuti kako bi njihov razvoj vokabulara i vještine čitanja bio dobra priprema za vrtić i školu. Tako su odredili da djeca do pete godine starosti, kojoj roditelji čitaju barem jednu priču dnevno, čuju oko 290 000 riječi više nego djeca kojoj se ne čita redovito. Zanimljivo je kako su kao optimalnu količinu roditeljskog čitanja priča predložili čitanje 5 priča dnevno, čime bi dijete do kretanja u vrtić čulo 1,4 milijuna riječi više nego dijete kojemu se nikad ne čitaju priče. Tu razliku nazvali su „praznina od milijun riječi“ čime su željeli naglasiti koliko djeca rane dobi, kojoj se svakodnevno i puno čitaju priče, brže i lakše savladavaju vještine čitanja. Kada dijete sluša nekoga tko čita, povećava se aktivnost centra za jezik u njegovu mozgu. Razlog tome je što dijete ono što čuje nastoji pohraniti u pamćenje (Keller i Just, 2009). Taj korak ključan je u razumijevanju jezika jer savladavanje sustava glasova koje sluša dok mu se čita, djetetu omogućava razvoj od govornog pa sve do pisanog jezika. Također, omogućava mu razumijevanje pojedinih značajki jezika te shvaćanje da govorom, iz slova, nastaju glasovi. Jezik se uči slušajući, govoreći i promatrajući pa se tijekom slušanja nečijeg čitanja dijete ne upoznaje samo s izgovorenim riječima, odnosno vokabularom, već i s načinom izgovora te načinom na koji se čita tekst (s lijeva nadesno, od vrha prema dnu i slično) (Štanger-Velički, 2012). Znanstvenike i stručnjake prethodnih desetljeća zabrinjava sve slabija jezična kompetencija djece te porast govorno-jezičnih teškoća. Navedeni mogući uzroci su manjak komunikacije i interakcije s drugim ljudima te velik utjecaj medija što se kosi sa zadovoljavanjem stvarnih dječjih potreba koje se postiže pružanjem poticajne okoline za razvoj govora (Velički, 2009).

Rano djetinjstvo vrijeme je kada se dječji mozak razvija najbrže te je svako novo iskustvo prilika za učenje. Djeca doznaju nešto novo iz svega čime su okružena, što vide, čuju, osjete, mirišu i okuse (Roviš, 2019). Učenje te savladavanje niza kognitivnih, socijalnih i emocionalnih kompetencija u ranoj dobi stvara osjećaj vrijednosti što djecu motivira da uče još više. Također, to je preduvjet da će djeca u kasnijoj dobi nastaviti s učenjem te će ono biti učinkovitije. Obiteljsko okruženje u ranoj dobi stvara preduvjete za razvoj kognitivnih i nekognitivnih vještina kod djeteta. No, ako okolina za dijete u

ranoj dobi nije stimulativna, u kasnijoj dobi dijete će teže nadoknađivati te nedostatke. Stoga, pripremanje djece za čitanje prije njihovog kretanja u školu olakšat će im savladavanje raznih jezičnih vještina s kojima će se susresti u školi (Heckman 2006). No, priprema za čitanje kod kuće ne mora nužno obuhvaćati učenje vještine čitanja, već njegove segmente, primjerice okretanje stranica, čitanje slijeva nadesno te odnos slova, riječi i priča koje one stvaraju. Pravilno korištenje glagolskih vremena i pridjeva djeca najlakše i najprije nauče uz pomoć priča. Ono što dodatno obogaćuje razvoj govora jest melodija, odnosno ton glasa kojim roditelj naglašava određene emocije ili situacije tijekom čitanja ili pričanja priče. Također, korištenje gesti i zaigranosti tijekom čitanja ili pričanja priče ne održava samo pažnju djeteta i zabavlja ga, već pomoću toga dijete bolje razumije priču što ga potiče na razvoj govornih sposobnosti (Štanger-Velički, 2012). Uključenost djeteta u aktivnosti čitanja kod kuće može mu stvoriti i dugoročni interes za čitanje. Djeca čiji roditelji smatraju da je čitanje važna i dragocjena aktivnost, često su i sama zainteresirana za čitanje iz užitka (Clark, 2007).

2.6.2. Utjecaj čitanja i pričanja priča na socioemocionalni razvoj

Socioemocionalni razvoj obuhvaća kompetencije prepoznavanja i nošenja s vlastitim i tuđim emocijama u socijalnom okruženju. On započinje od djetetova rođenja te je proces koji traje tijekom cijelog odrastanja do odrasle dobi, a odvija se kroz različite faze te je promjenjivog intenziteta (Weissberg i sur., 2015). Uspješne socijalne interakcije te sposobnost održavanja i zadovoljstvo dobrim odnosima s drugima pokazatelji su socijalne kompetencije, dok su izražavanje emocija u skladu sa situacijom, razumijevanje vlastitih i tuđih emocija te uspješna regulacija emocija pokazatelji emocionalne kompetencije (Vranjican i sur., 2019). Na dijete i njegov razvoj snažno utječu najranija životna iskustva, a upravo je obitelj njegovo primarno okruženje. Stoga je velika zadaća roditelja stvaranje obiteljskog ozračja u kojem se dijete osjeća sigurno. Kvaliteta odnosa u obitelji najviše doprinosi socioemocionalnom razvoju djeteta te je ključna za uspješan nastavak odrastanja i sve razvojne faze koje slijede. Roditelj djetetu predstavlja sigurnu polazišnu točku s koje otkriva svijet u koju se u svakom trenutku nesigurnosti može vratiti (Killick i Boffey, 2012). Također, kvalitetni obiteljski odnosi te zadovoljstvo djece obiteljskim životom u obrnuto su proporcionalnom odnosu s pojavom rizičnih ponašanja što je ključno u razvoju budućih odnosa te akademskih uspjeha (Livazović, 2012).

Jedan od najboljih mehanizama za produblјivanje odnosa roditelja i djeteta jest upravo obiteljsko čitanje i pričanje priča. Tu je aktivnost posebno značajno provoditi pred spavanje kada je dijete fokusirano na kontakt te ima veću potrebu za regulacijom i umirenjem kroz bliskost. Takva večernja rutina može stvoriti temelje cjeloživotnog bliskog odnosa djeteta i roditelja (Kuljiš, 2020). Također, zajedničko čitanje ili pričanje priča roditelja i djece pomaže u razumijevanju odnosa djece s vršnjacima, načinima rješavanja problema, razvoju samopouzdanja i usvajanju općeg znanja. No, čitanje ili pričanje priča ne bi trebalo biti samo sebi svrhom, niti naglasak treba biti samo na informacijama koje će dijete naučiti iz priče (Duursma i sur., 2008). Djeca kroz priče razvijaju svoju emocionalnu pismenost osvještavanjem poveznice između misli, osjećaja i ponašanja te obogaćuju svoj vokabular zbog čega mogu na jasniji i precizniji način opisati svijet oko sebe. Također, na taj način lakše prepoznaju i razumiju i svoje i tuđe emocije, što najposlije doprinosi i čitavom društvu (Erickson, 2018). Priče nude modele socijalizacije i ponašanja čime pomažu djeci u snalaženju u svijetu. U svakom društvu i na određenim mjestima postoje pravila kojih se pojedinac treba držati. Stoga, poistovjećivanjem s likovima iz priča, djeca se uče razumijevanju drugih ljudi i njihovih pravila te reguliranju svojih želja i usklađivanje istih s okolinom. Također, kako se likovi često nađu u određenim problemima te se suočavaju s njima, djeca prikupljaju njihove ideje i načine njihovog rješavanja. Usvajanjem toga, oni se mogu suočavati i s vlastitim problemima (Hrvatin i Tucić, 2010).

Likovi u pričama često ulaze u opasne i rizične situacije koje na djecu ostavljaju dozu straha i nesigurnosti. Na prvu se čini kako priče s takvim elementima nisu prilagođene djeci. No, izlaganje djece takvim impresijama, pozitivno utječe na njihov psihološki razvoj. Mnoge priče i gotovo sve bajke imaju fantastične elemente koji nisu mogući u stvarnosti, ali čak i iz takvih priča djeca mogu učiti o stvarnom svijetu. Fantastični elementi te egzotična mjesta i šarenilo, zadržavaju pažnju djece, a uzbudljive i opasne situacije u pričama omogućavaju im da ih nauče prepoznati te reagirati na njih na što adekvatniji način (Frude i Killick, 2011). Strašne priče kod djece izazivaju osjećaj sigurnosti jer se poistovjećuju s likovima i situacijama u kojima se nađu. No, ono što djeci ostaje u pamćenju nisu samo likovi i situacije iz priča, već i osjećaji koje proživljavaju, pa tako i sam osjećaj sigurnosti u društvu roditelja koji su im prenijeli priču (Killick i Boffey, 2012). Kada se djeca tijekom slušanja priče susretnu s nečim što smatraju

nesigurnim, povećat će se njihova potreba za sigurnošću i bliskošću, a pronalaze ju upravo u bliskoj osobi s kojom tu priču proživljavaju. Također, uz roditelja koji prezentira strašnu priču, dijete ima dozu kontrole. Ono u svakom trenutku roditelju može reći da se zaustavi ili od njega zatražiti pojašnjenje ili utjehu (Flood, 2016). Čitanje i pričanje priča unutar obitelji dolazi prirodno te je dio svakodnevnih situacija kao što je zajedničko objedovanje, slobodno vrijeme ili neki posebni događaji. Slušanje priča ostavlja dugoročne i duboko urezane razvojno-poticajne utjecaje na djetetov mozak, a učestalim prakticiranjem, roditelji sve više razvijaju vještinu pričanja priča iz čega je vidljiv pozitivan utjecaj te aktivnosti i na roditelja i na dijete (Kiser i sur., 2010).

2.6.3. Utjecaj čitanja i pričanja priča na moralni razvoj

Moralni odgoj djece trebao bi početi već u ranom djetinjstvu poticanjem na vrijednosti kao što su poštivanje tuđih prava te suosjećanje i pristupanje ljudima s dostojanstvom (Koc i Buzzelli, 2004). Priče su već dugo dio odgojnog obrazovanja, a njihova je odgojna uloga slojevita jer obuhvaća složenost životnih situacija. Odgojna uloga priča posebno je prepoznatljiva u pitanjima i problemima nepravde, manipulacije te zloupotrebe i nepoštivanja ljudskih prava. Takav sadržaj u pričama obogaćuje djetetov moralni razvoj te potiče na društvenu promjenu i reagiranje na ljudsku patnju zbog osjećaja odgovornosti (Radovan Burja, 2017). Gotovo sve priče imaju hermeneutičku funkciju, odnosno nose određenu poruku. Uglavnom se te poruke odnose na sugeriranje specifičnog ponašanja ili razmišljanja. One opisuju razliku između dobra i zla, što je pravilno a što krivo, u njima je naglašen moral te standardi ili očekivanja određene kulture (Frude i Killick, 2011).

Prema Rakić i Vukušić (2010), poučavanju moralnih vrijednosti može se pristupati izravno i neizravno. Izravni pristup stavlja naglasak na ohrabrivanje djece da se ponašaju u skladu s određenim vrlinama za koje se predviđa da djeca trebaju usvojiti, ne osvrćući se toliko na njihovu analizu. S druge strane, neizravni pristup, podrazumijeva kritičko i kreativno promišljanje, rješavanje problema i zaključivanje čime se djecu potiče da samostalno rasuđuju o tome što jest ili nije moralno. No, kritičari oba pristupa naglašavaju da oni zanemaruju emocionalnu i bihevioralnu dimenziju poučavanja te da je česta metoda poučavanja razmatranje moralnih vrijednosti i dilema izvan konteksta, što ima manji utjecaj na promjenu ponašanja (Hooper i sur., 2003; prema Rakić i Vukušić, 2010).

No, nedostacima ovih pristupa mogu doskočiti upravo priče. Razne situacije u pričama uključuju moralna, kulturna, pravna i politička pitanja unutar kojih se raspravlja o suvremenim društvenim pojavama i s njima povezanim odgojnim izazovima. One djecu motiviraju na dijalog, slobodno izražavanje mišljenja koje se može i razlikovati od drugih te na toleranciju, razumijevanje i prihvaćanje tuđih stavova. Također, djeca poistovjećivanjem s likovima iz priča te uživljavanjem u situacije koje ih snalaze razvijaju empatiju (Radovan Burja, 2017). Iako su priče djeci primarno izvor zabave, uzbuđenja ili opuštanja, one im neposredno služe za upoznavanje s načinima postojanja, ponašanja i susretanja sa životom, pomažu u poimanju stvarnosti, tumačenju raznih iskustava te utječu na ponašanje, vrijednosti i životno usmjeravanje. Priče su ključne u pomaganju djeci da spoznaju svijet oko sebe. Slušajući priče, djeca se poistovjećuju s iskustvima i mislima likova toliko jako da počnu zamišljati da su i sami protagonisti. Tim snažnim povezivanjem s likovima, mogu se staviti u njihovu situaciju te predvidjeti kako će se likovi ponašati, ali i kako bi se oni sami ponašali u tim situacijama. Zbog toga, likovi u pričama mogu biti odlični uzori ukoliko djeca dublje promišljaju o razlozima određenih ponašanja i odluka likova (Koc i Buzzelli, 2004). Jedan od najvažnijih pedagoških ciljeva i izazova jest uvjeriti djecu da je svijet prožet smislom te da život svakoga od njih ima vrijednost, a to se može postići upravo pomoću priča (Cindrić, 2014).

2.6.4. Utjecaj čitanja i pričanja priča na kreativnost i maštu

Sve što je čovjek proizveo tijekom povijesti i sve što je dio njegove kulture proizvod je mašte i kreacije. Pri definiranju kreativnosti i mašte, ta dva pojma često su u suodnosu. Pojam mašte najčešće se koristi za nešto neistinito, ono što nema veze sa stvarnošću te ono što nema značaj u praktičnom smislu, nešto suprotno znanstvenom objašnjenju (Vygotsky, 2004). Prema Torranceu (1979; Petrović-Sočo, 2000), kreativnost je stavljanje informacija koje su nam na raspolaganju u novi odnos te se javlja zbog svjesnosti o postojanju nekog problema i željom za pronalaženjem rješenja. Informacije koje su nam na raspolaganju zapravo su svi elementi iz realnosti koje su nam poznate, a koje na nove načine možemo kombinirati maštanjem. Stoga, kako bi dijete stvorilo snažne temelje za kreativnost, trebala bi mu biti pružena razna iskustva iz kojih može izvlačiti inspiraciju. Što više toga dijete vidi, čuje i iskusi, više toga upoznaje i preuzima, bolje će razumjeti realnost te razvijati i koristiti svoju maštu (Vygotsky, 2004).

Uglavnom se smatra da je dječja mašta drugačija i bogatija od mašte odraslih. Perrow (2010) smatra da se mašta na početku života pojavljuje u najvećoj količini i snazi te da s odrastanjem slabi. Kod odraslih mašta radi slabije jer su oni uglavnom fokusirani na fizičku i svakodnevnu realnost što ih prikuje u ubrzanu životnu kolotečinu prepunu stresa, zbog čega puno manje razmišljaju o apstraktnim stvarima. Ipak, prema Vygotskom (2004), dječja mašta siromašnija je od mašte odraslih jer nju obogaćuju proživljena iskustva kojih odrasli, naravno, imaju više od djece. Stoga, za razvoj mašte, kao i ostalih vještina i osobina djeteta, potrebna je stimulacija. Jedan od najboljih oblika stimulacije dječje mašte, odnosno apstraktnog mišljenja i kreativnosti, upravo je slušanje priča. Slušanjem nečijeg čitanja ili naracije te gledanja slika u slikovnici, djetetov mozak dobiva samo dio gotovih informacija zbog čega je primoran aktivno kreirati slike kako bi si vizualizirao priču u cjelini. Taj proces stvara nove sinapse u mozgu, umrežava neurone i povezuje lijevu polutku mozga, zaduženu za jezik, s desnom polutkom, zaduženom za imaginaciju, odnosno maštu (Kuljiš, 2020). Nadalje, priče i bajke koje djeca najviše vole najčešće su prepune fantastičnih elemenata koji u stvarnosti nisu mogući. Uz to što zaokupljaju njihovu pažnju te im predstavljaju oblik zabave, bajke i priče prilagođene su razini dječjeg rezoniranja i zaključivanja zbog čega u njih imaju puno povjerenja. One im daju odgovore na mnoga pitanja te daju smisao realnosti koja im je često nejasna jer ne mogu razumjeti racionalna objašnjenja svijeta koja im nude odrasli. U početku, djeca zbog straha od nepoznatog bježe u idealni svijet mašte te često stvarima oko sebe daju ljudske osobine (Bettleheim, 2010). Njihovo razumijevanje realnosti i svoje okoline još nije dovoljno razvijeno zbog čega imaju veliku potrebu za bajkama i raznim fantastičnim pričama (Vygotsky, 2004). Ponekad je u bajkama predstavljeno nešto što je djeci potpuno novo i strano s čime se možda susreću po prvi put u životu. No, upoznavanje s nečim nepoznatim, u početku pomalo strašnim, djeci pomaže da se u stvarnom svijetu lakše nose s novim situacijama. Zbog toga, za djecu je veoma značajno da ih sa stvarnim svijetom, kroz bajke i priče, postepeno upoznaje bliska osoba uz koju se osjećaju sigurno. Tijekom obiteljskog čitanja i pričanja priča, djeca imaju priliku iz sigurne okoline upoznavati svijet. Taj osjećaj sigurnosti oslobađa djetetovu znatiželju, stvara osjećaj vrijednosti i samopouzdanja što rezultira njegovom spremnošću da na sve ozbiljniji i realiji način shvaća svijet oko sebe (Bettelheim, 2010).

Obiteljsko pričanje priča, pa čak i zajedničko stvaranje i smišljanje priča može oplemeniti čak i maštu roditelja. Na taj način, oni se mogu vratiti u djetinjstvo što bi im pomoglo da se približe svojoj djeci i bolje ih razumiju. Također, u izgradnji i razvoju dječje mašte, uvelike pomažu metafore kojih je u pričama napretek te puno više djeluju na djecu nego bilo kakve pedagoške upute ili pravila (Perrow, 2010). Prema Engelu (2016), pričanje priča važno je i u simboličkoj igri gdje djeca ili njihove igračke dobivaju određene uloge i ponašaju se na određeni način. U takvoj igri, djeca uključuju maštu te stvaraju priču koja ima određene likove s njihovim svojstvenim emocijama. Čak i djeca koja ne govore naglas dok prakticiraju simboličku igru, gestama pokazuju da prepričavaju određenu priču. Igrom djeca reproduciraju svoje i dojmive koje su određena iskustva ostavila na njih. Njihovim kombiniranjem, djeca koristeći kreativnost i maštu stvaraju vlastitu realnost koja odgovara na njihove potrebe. Također, crtanjem i izmišljanjem priča zadovoljavaju svoju potrebu za imaginacijom i kreativnošću (Vygotsky, 2004).

III. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

3.1. Cilj i problem istraživanja

Cilj je istražiti učestalost obiteljskog čitanja i pričanja priča unutar zajedničkog slobodnog vremena obitelji. Problemi istraživanja usmjereni su na odnos svakodnevne zaposlenosti i slobodnog vremena roditelja s aspekta čitanja i pričanja priča u obitelji.

3.2. Hipoteze istraživanja

H1- očekuje se razlika u učestalosti čitanja ili pričanja priča djeci s obzirom na sociodemografske značajke

H2- očekuje se da roditelji koji imaju više slobodnog vremena više čitaju ili pričaju priče djeci

H3- očekuje se da interes roditelja i djece za čitanje ili pričanje priča raste s obzirom na količinu zajednički provedenog vremena

3.3. Uzorak

U istraživanju su sudjelovali roditelji djece vrtićke i predškolske dobi te djece koja pohađaju razrednu nastavu. Anketu je ispunilo 167 roditelja, od čega je 28 (16,8%) očeva i 139 (83,2%) majki. Zbog tako velike razlike u broju ispitanih očeva i majki, spol kao sociodemografski podatak u ovom istraživanju neće biti relevantan. Sociodemografski podatak koji je također ispitan u anketi jest struktura obitelji ispitanika. No, čak 163 (97,6%) ispitanika članovi su dvoroditeljskih obitelji, a njih samo 4 (2,4%) dio su jednoroditeljskih obitelji zbog čega niti taj podatak neće se uzimati kao varijabla u ovom istraživanju. Velika razlika među ispitanicima je i s obzirom na njihov status zaposlenja gdje je čak 141 (84,4%) ispitanik zaposlen na puno radno vrijeme, dok je ostalih 26 (15,6%) ispitanika raspodijeljeno na zaposlenje na pola radnog vremena, honorarno zaposlenje, status studenta, nezaposlene i na roditelje odgajatelje, pa će se u ovom istraživanju i ta varijabla zanemariti.

Sociodemografski podaci ispitani u istraživanju bili su dob, razina obrazovanja te broj i dob djece ispitanika. Najviše roditelja ima 36 do 41 godinu (39,5%), a nakon njih slijede roditelji od 30 do 35 godina (31,7%). Ostali roditelji raspoređeni su u kategorije od 42 do 47 godina (15%), od 24 do 29 godina (11,4%), više od 47 godina (1,8%) te od 18 do 23 godine (0,6%). Prema razini obrazovanja, roditelji su raspoređeni na sljedeći način: najviše je roditelja sa završenim fakultetom, umjetničkom akademijom ili diplomskim sveučilišnim studijem (40,1%), zatim slijede roditelji sa završenom srednjom školom (29,3%), nakon njih slijede oni sa završenim preddiplomskim stručnim ili sveučilišnim studijem (16,1%), a najmanje je roditelja sa završenim poslijediplomskim ili doktorskim sveučilišnim studijem (14,4%). Nijedan roditelj nije označio da ima nezavršenu ili završenu osnovnu školu. Nadalje, najviše roditelja ima jedno dijete (50,9%), zatim dvoje (37,1%), troje (10,2%), a najmanje ih ima više od troje djece (1,8%). Prema dobi djece, najviše ih ima od 1 do 3 godine (47,9%), zatim od 4 do 6 godina (36,5%), od 7 do 9 godina (30,5%), 10 ili 11 godina (19,2%) te ih najmanje ima manje od 1 godinu (9,6%).

3.4. Instrument

Za prikupljanje podataka korištena je kvantitativna metoda, odnosno anketni upitnik izrađen u Google obrascima. Sastojao se od 22 pitanja, od kojih su sva imala su ponuđene odgovore. Bilo ih je potrebno označiti te je na sva bilo obavezno odgovoriti. Prvi dio upitnika sadržavao je 11 pitanja koja su se odnosila na sociodemografske podatke o ispitanicima, dob njihove djece, količinu vremena provedenog u poslu i obvezama te na količinu slobodnog vremena ispitanika i njihove djece:

1. Spol: M (muško); Ž (žensko)
2. Koliko imate godina? (18-23; 24-29; 30-35; 36-41; 42-47; više od 47 godina)
3. Struktura Vaše obitelji: dvoroditeljska obitelj; jednoroditeljska obitelj; drugo (udomiteljska, posvojiteljska, stambena zajednica...)
4. Razina obrazovanja: (nezavršena osnovna škola; završena osnovna škola; završena srednja škola; završen preddiplomski stručni ili sveučilišni studij; završen fakultet; umjetnička akademija ili diplomski sveučilišni studij; završen poslijediplomski ili doktorski sveučilišni studij; ostalo)
5. Radni status: (zaposlen/a na puno radno vrijeme; zaposlen/a na pola radnog vremena; povremeni rad (honorarni); student/ica; nezaposlen/a; umirovljen/a; ostalo)

6. Koja je Vaša dnevna količina vremena provedena u poslu i/ili obvezama (odnosi se na posao, putovanje prema poslu i s posla, obiteljske i kućne obveze)? (manje od 4 sata; 4 do 6 sati; 6 do 8 sati; 8 do 10 sati; 10 do 12 sati; više od 12 sati)
7. Koliko imate djece? (jedno; dvoje; troje; više od troje)
8. Koja je dob Vašeg djeteta/djece? (mogućnost odabira više odgovora) (manje od 1 godine; 1 do 3 godine; 4 do 6 godina; 7 do 9 godina; 10 ili 11 godina)
9. Koliko dnevno imate slobodnog vremena? (manje od 1 sata; 1 do 3 sata; 3 do 5 sati; 5 do 7 sati; više od 7 sati)
10. Koliko dnevno vremena provodite s djetetom/djecom? (manje od 1 sata; 1 do 3 sata; 3 do 5 sati; 5 do 7 sati; više od 7 sati)
11. Koliko često djetetu/djeci čitate ili pričate priče? (nikad; jednom mjesečno; nekoliko puta mjesečno; jednom tjedno; nekoliko puta tjedno; jednom dnevno; više puta dnevno).

Drugi dio upitnika sastojao se od 10 tvrdnji za koje su ispitanici procjenjivali koliko se s njima slažu. Tvrdnje su se odnosile na mišljenje roditelja o čitanju i pričanju priča, o tome smatraju li da za njega odvajaju dovoljno vremena te koliko su oni i njihova djeca zadovoljna kvantitetom i kvalitetom te aktivnosti te im je bila ponuđena Likertova skala s 5 stupnjeva (*1-uopće se ne slažem; 2- djelomično se ne slažem; 3- niti se slažem niti se ne slažem; 4- djelomično se slažem; 5-u potpunosti se slažem*). Navedene tvrdnje su:

12. Čitanje i pričanje priča svom djetetu smatram važnom i korisnom aktivnosti
13. Samostalno predlažem djetetu da mu čitam ili pričam priču
14. Moje dijete samostalno predlaže da mu čitam ili pričam priču
15. Često uspijevam naći vremena za čitanje/pričanje priča djetetu
16. Posao i ostale obveze ne utječu na količinu vremena koju provodim s djetetom u čitanju/pričanju priča
17. Uživam u čitanju/pričanju priča djetetu
18. Primjećujem da je moje dijete zadovoljno kad mu čitam/pričam priču
19. Tijekom čitanja/pričanja priča, sa svojim djetetom osjećam bliskost
20. Zadovoljan/na sam količinom i kvalitetom vremena koje provodim s djetetom u čitanju/pričanju priča
21. Smatram da je moje dijete zadovoljno količinom i kvalitetom vremena koje provodimo u čitanju/pričanju priča.

U trećem dijelu upitnika postavljeno je jedno pitanje koje je ujedno i posljednje te se odnosilo na učestalost aktivnosti čitanja ili pričanja priča u djetinjstvu ispitanika:

22. Kada ste Vi bili djeca, koliko su Vam roditelji ili druge bliske osobe iz obitelji čitale/pričale priče? (nikad; vrlo rijetko, nekoliko puta u životu; rijetko, nekoliko puta godišnje; povremeno, nekoliko puta mjesečno; često, nekoliko puta tjedno; svakodnevno).

3.5. Postupak

Anketni upitnik proveden je u listopadu 2021. godine za vrijeme pandemije koronavirusa. Zbog sprečavanja širenja zaraze, anketu je bilo jednostavnije i sigurnije provesti putem Interneta. Ispitanici su upitnik mogli rješavati putem mobilnih uređaja ili računala unutar 10 dana te im je zajamčena anonimnost prilikom prikupljanja i analize podataka. Nakon tog perioda, prikupljeno je 167 odgovora što zadovoljava potrebe ovog istraživanja. Prikupljeni rezultati prebačeni su u Microsoft Excel tablicu te je pomoću tortnih grafikona praćena učestalost pojedinih odgovora. Nakon toga, odgovori na sva pitanja sortirani su u tablice usporedbom odgovora na pitanje 11 (Koliko često djetetu/djeci čitate ili pričate priče?). Također, odgovori na pitanje 22 (Kada ste Vi bili djeca, koliko su Vam roditelji ili druge bliske osobe iz obitelji čitale/pričale priče?) uspoređeni su s odgovorima na pitanje 4 (Razina obrazovanja). Nakon toga dobiveni rezultati i odnosi između varijabli prikazani su tablično od Tablice 1 do Tablice 16.

IV. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

4.1. Rezultati istraživanja

Varijabla učestalosti roditeljskog čitanja ili pričanja priča djeci (Tablica 1) ključna je u ovom istraživanju pa će se ostale varijable uspoređivati s njom. Prema rezultatima, najviše roditelja (28,7%) djeci čita ili priča priče nekoliko puta tjedno.

Tablica 1 Učestalost čitanja/pričanja priča roditelja njihovoj djeci

UČESTALOST	N	%
Nikad	7	4,2
Jednom mjesečno	10	6
Nekoliko puta mjesečno	17	10,1
Jednom tjedno	16	9,6
Nekoliko puta tjedno	48	28,7
Jednom dnevno	39	23,4
Više puta dnevno	30	18

Tablica 2 Dob roditelja

DOB RODITELJA	N	%
18 - 23	1	0,6
24 - 29	19	11,4
30 - 35	53	31,7
36 - 41	66	39,5
42 - 47	25	15
Više od 47	3	1,8

Iz Tablice 3 vidljivo je da djeci najčešće čitaju ili pričaju priče roditelji od 30 do 35 godina (N=30) te da nakon njih po učestalosti slijede roditelji starije dobi.

Tablica 3 Učestalost čitanja/pričanja priča djeci s obzirom na dob roditelja

UČESTALOST	N					
	DOB RODITELJA					
	18 - 23	24 - 29	30 - 35	36 - 41	42 - 47	> 47
Nikad	0	1	1	5	0	0
Jednom mjesečno	0	2	2	5	1	0
Nekoliko puta mjesečno	0	4	0	9	4	0
Jednom tjedno	0	1	2	9	4	0
Nekoliko puta tjedno	0	5	18	19	6	0
Jednom dnevno	0	3	15	12	7	2
Više puta dnevno	1	3	15	7	3	1

Tablica 4 Razina obrazovanja roditelja

RAZINA OBRAZOVANJA	N	%
Nezavršena osnovna škola	0	0
Završena osnovna škola	0	0
Završena srednja škola	49	29,3
Završen preddipl. stručni studij	27	16,1
Završen fakultet/umj.akad./dipl.studij	67	40,1
Završen poslijedipl./doktorski studij	24	14,4

Prema rezultatima iz Tablice 5, vidljivo je da prosječno 47% roditelja više naobrazbe (završen preddiplomski, diplomski ili poslijediplomski studij) djeci čita ili priča priče jednom/više puta dnevno, dok to istom učestalošću čine roditelji srednjoškolskog obrazovanja u samo 24,5% slučajeva.

Tablica 5 Učestalost čitanja/pričanja priča djeci s obzirom na obrazovanje roditelja

UČESTALOST	%			
	RAZINA OBRAZOVANJA			
	Srednja škola	Preddipl. studij	Fakult./umj. akad./dipl. st.	Pos.dipl./ doktorski st.
Nikad	10,2	3,7	1,5	0
Jednom mjesečno	14,3	7,4	1,5	0
Nekoliko puta mjesečno	8,2	14,8	11,9	4,2
Jednom tjedno	8,2	18,5	7,5	8,3
Nekoliko puta tjedno	34,7	11,1	26,9	41,7
Jednom dnevno	18,4	18,5	29,9	20,8
Više puta dnevno	6,1	25,9	20,9	25

U Tablici 6 je vidljivo je da većina roditelja, njih prosječno 31%, čita ili priča priče djeci nekoliko puta tjedno, dok prosječno 40,1% njih to čini jednom/više puta dnevno.

Tablica 6 Učestalost čitanja/pričanja priča s obzirom na broj djece ispitanika

UČESTALOST	%			
	BROJ DJECE			
	JEDNO	DVOJE	TROJE	> TROJE
Nikad	3,5	4,8	5,9	0
Jednom mjesečno	8,2	3,2	0	33,3
Nekoliko puta mjesečno	9,4	8,1	17,6	33,3
Jednom tjedno	11,8	8,1	5,9	0
Nekoliko puta tjedno	27,1	30,6	35,3	0
Jednom dnevno	20	27,4	23,5	33,3
Više puta dnevno	20	17,7	11,8	0

Djeci u dobi manjoj od 1 godine do 3. godine starosti jednom/više puta dnevno čita ili priča priče prosječno 61,3% roditelja, dok istom učestalošću djeci starijoj od 4 godine to čini upola manje roditelja (30,8%) (Tablica 7).

Tablica 7 Učestalost čitanja/pričanja priča s obzirom na dob djece ispitanika

UČESTALOST	% DOB DJECE				
	< 1	1 - 3	4 - 6	7 - 9	10 ili 11
Nikad	6,3	2,5	0	5,9	12,5
Jednom mjesečno	0	3,8	1,6	7,8	12,5
Nekoliko puta mjesečno	0	7,5	11,5	15,7	15,6
Jednom tjedno	0	5	14,8	11,8	6,3
Nekoliko puta tjedno	25	27,5	39,3	27,5	25
Jednom dnevno	31,3	21,3	26,2	27,5	15,6
Više puta dnevno	37,5	32,5	6,6	3,9	12,5

Tablica 8 Količina vremena provedena u poslu i/ili obvezama

BROJ SATI	N	%
< 4h	8	4,8
4 – 6h	15	9
6 – 8h	22	13,2
8 – 10h	76	45,5
10 – 12h	32	19,2
> 12h	14	8,4

Zanimljiv je podatak da prosječno 34,3% roditelja koji rade od 4 do 8 sati dnevno čita ili priča priče djeci jednom/više puta dnevno, dok sličan broj roditelja (prosječno 38,65%) koji rade puno više (8 do 12 sati dnevno) to čine istom učestalošću (Tablica 9).

Tablica 9 Učestalost čitanja/pričanja priča djeci s obzirom na zaposlenost roditelja

UČESTALOST	% BROJ SATI PROVEDEN U POSLU I/ILI OBVEZAMA (DNEVNO)					
	< 4h	4 - 6h	6 - 8h	8 - 10h	10 - 12h	> 12h
Nikad	0	6,7	0	3,9	6,3	7,1
Jednom mjesečno	0	13,3	9,1	2,6	3,1	21,4
Nekoliko puta mjesečno	0	13,3	0	9,2	18,8	14,3
Jednom tjedno	12,5	13,3	4,5	9,2	9,4	14,3
Nekoliko puta tjedno	25	6,7	54,5	28,9	31,3	7,1

Jednom dnevno	12,5	26,7	13,6	27,6	25	14,3
Više puta dnevno	50	20	18,2	18,4	6,3	0

Tablica 10 Usporedba slobodnog vremena roditelja i vremena provedenog s djecom

BROJ SATI	SLOBODNO VRIJEME		VRIJEME PROVEDENO S DJECOM	
	N	%	N	%
< 1h	31	18,6	3	1,8
1 - 3h	64	38,3	52	31,1
3 - 5h	46	27,5	62	37,1
5 - 7h	23	13,8	24	14,4
> 7h	3	1,8	26	15,6

Iznenaduje podatak da bez obzira na količinu slobodnog vremena, svi roditelji u prosječno 40% slučajeva čitaju ili pričaju priče jednom/više puta dnevno (Tablica 11).

Tablica 11 Učestalost čitanja/pričanja priča djeci s obzirom na slobodno vrijeme roditelja

UČESTALOST	% BROJ SATI SLOBODNOG VREMENA (DNEVNO)				
	< 1h	1 - 3h	3 - 5h	5 - 7h	> 7h
Nikad	6,5	4,7	2,2	4,3	0
Jednom mjesečno	6,5	7,8	4,3	4,3	0
Nekoliko puta mjesečno	12,9	12,5	8,7	4,3	0
Jednom tjedno	9,7	10,9	6,5	13	0
Nekoliko puta tjedno	25,8	23,4	32,6	39,9	33,3
Jednom dnevno	16,1	23,4	28,3	26,1	0
Više puta dnevno	22,6	17,2	17,4	8,7	66,7

U Tablici 12 vidljivo je da roditelji koji s djecom provedu više od 5 sati dnevno u prosjeku češće čitaju ili pričaju priče (51,45%) od roditelja koji s njima provedu manje od 5 sati dnevno (37,3%).

Tablica 12 Učestalost čitanja/pričanja priča s obzirom na vrijeme provedeno s djecom

UČESTALOST	% BROJ SATI PROVEDENIH S DJECOM				
	< 1h	1 - 3h	3 - 5h	5 - 7h	>7h
Nikad	33,3	3,8	3,2	8,3	0
Jednom mjesečno	33,3	9,6	0	8,3	7,7
Nekoliko puta mjesečno	0	11,5	12,9	8,3	3,8
Jednom tjedno	0	17,3	4,8	8,3	7,7
Nekoliko puta tjedno	33,3	25	37,1	29,2	15,4
Jednom dnevno	0	17,3	27,4	29,2	23,1

Više puta dnevno	0	15,4	14,5	8,3	42,3
------------------	---	------	------	-----	------

Tablica 13 Procjena slaganja s tvrdnjama vezanim za obiteljsko čitanje/pričanje priča

TVRDNJA	%				
	1	2	3	4	5
1. Čitanje i pričanje priča svom djetetu smatram važnom i korisnom aktivnosti.	0	0	5,3	13,2	81,5
2. Samostalno predlažem djetetu da mu čitam ili pričam priču.	2,4	2,4	14,4	27,5	53,3
3. Moje dijete samostalno predlaže da mu čitam ili pričam priču.	6,6	6	13,2	21	53,2
4. Često uspijevam naći vremena za čitanje/pričanje priča djetetu.	3	6	19,2	28,7	43,1
5. Posao i ostale obveze ne utječu na količinu vremena koju provodim s djetetom u čitanju/pričanju priča.	12,6	14,4	18	20,4	34,7
6. Uživam u čitanju/pričanju priča djetetu.	0	0	7,2	23,4	69,5
7. Primjećujem da je moje dijete zadovoljno kad mu čitam/pričam priču.	1,2	1,8	5,4	15,6	76
8. Tijekom čitanja/pričanja priča, sa svojim djetetom osjećam bliskost.	0	0	4,8	16,2	79
9. Zadovoljan/na sam količinom i kvalitetom vremena koje provodim s djetetom u čitanju/pričanju priča.	5,4	11,4	22,2	24	37
10. Moje dijete zadovoljno je količinom i kvalitetom vremena provedenog u čitanju/pričanju priča.	3,6	6	24,6	26,3	39,5

Dok je 52% roditelja čitalo ili pričalo priče sa svojim roditeljima nekoliko puta mjesečno do nekoliko puta tjedno (Tablica 14), danas u istom postotku to sa svojom djecom čini nekoliko puta tjedno do jednom dnevno (Tablica 1).

Tablica 14 Učestalost obiteljskog čitanja/pričanja priča u djetinjstvu roditelja

UČESTALOST	N	%
Nikad	9	5,4
Vrlo rijetko, nekoliko puta u životu	27	16,2
Rijetko, nekoliko puta godišnje	27	16,2
Povremeno, nekoliko puta mjesečno	45	26,9
Često, nekoliko puta tjedno	42	25,1
Svakodnevno	17	10,2

Čak 82,3% roditelja kojima su se u djetinjstvu svakodnevno čitale ili pričale priče danas to sa svojom djecom čine jednom ili više puta dnevno (Tablica 15).

Tablica 15 Učestalost čitanja/pričanja priča prema učestalosti te aktivnosti u djetinjstvu roditelja

UČESTALOST DANAS	%					
	UČESTALOST U DJETINJSTVU RODITELJA					
	Nikad	Nekoliko puta u životu	Nekoliko puta godišnje	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta tjedno	Svakodnevno
Nikad	22,3	3,7	7,4	4,4	0	0
Jednom mjesečno	22,2	11,1	3,7	4,4	4,8	0
Nekoliko puta mjesečno	0	14,8	14,8	11,1	7,1	5,9
Jednom tjedno	11,1	11,1	14,8	15,6	2,4	0
Nekoliko puta tjedno	0	33,3	22,2	35,6	35,7	11,8
Jednom dnevno	33,3	25,9	14,8	20	26,2	29,4
Više puta dnevno	11,1	0	22,2	8,9	23,8	52,9

42,8% roditelja kojima su se u djetinjstvu čitale ili pričale priče nekoliko puta mjesečno ili tjedno, završilo je srednjoškolsko obrazovanje, dok je roditelja koji su fakultetski obrazovani u prosjeku 56%.

Tablica 16 Razina obrazovanja roditelja s obzirom na učestalost čitanja/pričanja priča u njihovom djetinjstvu

UČESTALOST U DJETINJSTVU RODITELJA	%			
	RAZINA OBRAZOVANJA			
	Srednja škola	Preddipl. studij	Fakult./umj.a kad/dipl. studij	Pos.dipl./doktorski st.
Nikad	14,3	0	2,9	0
Nekoliko puta u životu	24,5	11,5	13,2	12,5
Nekoliko puta godišnje	12,2	23,1	17,6	12,5
Nekoliko puta mjesečno	22,4	19,2	30,9	33,3
Nekoliko puta tjedno	20,4	34,6	25	25
Svakodnevno	6,1	11,5	10,3	16,7

4.2. Rasprava

H1- očekuje se razlika u učestalosti čitanja ili pričanja priča djeci s obzirom na sociodemografske značajke

Prema prvoj hipotezi ovog istraživanja, neke sociodemografske značajke ispitanika povezane su sa učestalošću njihovog čitanja ili pričanja priča djeci. Ti sociodemografski podaci su dob roditelja, njihova razina obrazovanja te dob djece. Istraživanje je pokazalo da roditelji od 30 do 35 godina najčešće čitaju ili pričaju priče svojoj djeci. 90,6% tih roditelja to čini nekoliko puta tjedno do jednom ili više puta dnevno. Nakon njih po učestalosti slijede roditelji od 36 do 41 godinu kojih je 38 (57,6%) te roditelji od 42 do 47 godina kojih je 16 (64%) (Tablica 3). Tek nakon njih slijede roditelji mlađi od 30 godina te troje roditelja starijih od 47 godina.

Važan sociodemografski podatak jest i naobrazba roditelja. Naime, roditelji više naobrazbe (završen barem prvi stupanj fakultetskog obrazovanja) u prosjeku češće čitaju ili pričaju priče od roditelja nižeg (srednjoškolskog) obrazovanja. Štoviše, gotovo upola manje roditelja srednjoškolskog obrazovanja djeci čita ili priča priče jednom ili više puta dnevno (24,5%), nego što to u prosjeku rade fakultetski obrazovani roditelji (47%) (Tablica 5). No, jedno istraživanje utjecaja čitalačkog kulturnog kapitala roditelja (posjedovanje knjiga kod kuće, ljubav prema čitanju, razgovor o književnim temama i sl.) na čitalačku socijalizaciju djece rane i predškolske dobi pokazalo je da svi roditelji, bez obzira na naobrazbu, sa svojom djecom provode bazične odgojno-obrazovne čitalačke prakse kao što su pjevanje pjesmica i čitanje priča. Također, čitalačku socijalizaciju djece svi roditelji smatraju važnom te su oko nje angažiraniji nego oko vlastite. Ipak, razlika je u tome što roditelji s višom naobrazbom intenzivnije čitalački socijaliziraju svoju djecu jer imaju veću kućnu biblioteku od roditelja manje naobrazbe (Boneta i sur., 2020).

Nadalje, dob djece kao sociodemografska značajka također potvrđuje ovu hipotezu. Roditelji koji imaju mlađu djecu u prosjeku čitaju ili pričaju priče češće od roditelja koji imaju stariju djecu. Konkretnije, roditelji koji imaju djecu mlađu od 1 godine čitaju ili pričaju priče najčešće. Njih 68,8% to čini jednom ili više puta dnevno dok ih 25% to čini nekoliko puta tjedno. Prema UNICEF-ovom istraživanju (2013), 65% roditelja u Hrvatskoj

s trogodišnjim djetetom čita slikovnicu jednom ili više puta tjedno, 16% ih čita nekoliko puta dnevno, a tek 15% ih čita jednom ili nijednom unutar tjedan dana. U istraživanju ovog diplomskog rada, djetetu od 1 do 3 godine 18,8% roditelja čita ili priča priče jednom tjedno, jednom ili nekoliko puta mjesečno ili nikad, 27,5% roditelja to čini nekoliko puta tjedno, a 53,8% roditelja jednom ili više puta dnevno (Tablica 7). S obzirom na vremenski razmak od skoro jednog desetljeća između ova dva istraživanja, podaci su poprilično optimistični te je vidljiv velik skok u učestalosti obiteljskog čitanja ili pričanja priča i sličnih aktivnosti kod kuće. Nužno je naglasiti koliko je tako pozitivan trend važno održati i dodatno pojačati jer čitanje ili pričanje priča djeci u ranoj dobi uvelike pomaže u razvoju jezika. Jessica Logan pokrenula je istraživanje o utjecaju broja dnevno pročitanih riječi djeci rane dobi na razvoj njihovog vokabulara i vještine čitanja. Motivaciju za to dobila je zbog zabrinjavajućih rezultata prethodnih istraživanja koja su pokazala da, na nacionalnoj razini, jednoj četvrtini djece roditelji ne čitaju nikada, dok ostaloj djeci čitaju rijetko, odnosno jednom ili dvaput tjedno (Grabmeier, 2019). Nadalje, u rezultatima istraživanja ovog diplomskog rada vidljivo je da se učestalost obiteljskog čitanja ili pričanja priča postepeno smanjuje što su djeca starija. Djeci od 10 ili 11 godina 40,6% roditelja čita ili priča priče jednom, nekoliko puta mjesečno ili nikad (Tablica 7). Jedno istraživanje u SAD-u na uzorku od 2000 roditelja pokazalo je da je 10% roditelja nastavilo s pričanjem priča prije spavanja čak do trinaeste godine života svog djeteta. No, 11% roditelja reklo je da je s tom aktivnošću završilo već kada je njihovo dijete napunilo 3 ili 4 godine (People Staff, 2020) što je poprilično rano s obzirom na to da djeca u toj dobi trebaju poticaj za razvoj jezika što ih priprema za školu. S druge strane, jedno istraživanje u SAD-u 2018. godine pokazalo je da je čak 77% roditelja koji imaju djecu od 0 do 5 godina počelo djeci čitati priče dok su bila mlađa od 1 godine. Štoviše, čak 43% roditelja počelo je čitati priče djeci mlađoj od tri mjeseca, dok je 2014. ta brojka bila na 30%, što je poprilično velik pomak u pozitivnom smjeru (Watson, 2021). Prema podacima istraživanja ovog diplomskog rada, vidljivo je da 68,8% roditelja koji imaju djecu mlađu od 1 godine čitaju ili pričaju priče jednom ili više puta dnevno (Tablica 7).

Sociodemografski podatak koji među ispitanicima nije pokazao razliku u učestalosti čitanja ili pričanja priča je broj njihove djece. Prema rezultatima Tablice 6, vidljivo je da bez obzira na broj djece, u prosjeku 38,4% roditelja djeci čita ili priča priče jednom ili više puta dnevno.

H2- očekuje se da roditelji koji imaju više slobodnog vremena više čitaju ili pričaju priče djeci

Prema drugoj hipotezi, roditelji koji imaju više slobodnog vremena u prosjeku češće čitaju ili pričaju priče svojoj djeci. Pitanja u anketi koja ispituju tu hipotezu su procjena ispitanika o dnevnom broju sati koje provedu u poslu i obvezama te o broju sati njihovog slobodnog vremena u danu. S obzirom na dnevnu količinu zaposlenosti među roditeljima nema velike razlike što se tiče učestalosti čitanja ili pričanja priča te ih u prosjeku 39% tu aktivnost provodi jednom ili više puta dnevno (Tablica 9). Iznimke su roditelji koji u obvezama provedu manje od 4 sata (čitaju/pričaju priče češće od navedenog prosjeka) ili više od 12 sati dnevno (čitaju/pričaju priče rjeđe od navedenog prosjeka). Među roditeljima koji pripadaju kategorijama između, razlika je mala (Tablica 9). Štoviše, roditelja koji rade od 8 do 12 sati dnevno te čitaju ili pričaju priče jednom ili više puta dnevno je za 4,4% više od roditelja koji rade od 4 do 8 sati dnevno. Taj podatak pozitivno iznenađuje s obzirom na to da u ovom istraživanju čak 73,1% roditelja u radnim obvezama provede od 8 do preko 12 sati dnevno (Tablica 8) po čemu se da naslutiti da dnevna zaposlenost nije povezana s učestalosti roditeljskog čitanja ili pričanja priča djeci.

Ipak, prema rezultatima jednog australskog istraživanja (Merga i Ledger, 2018), najveća prepreka u učestalosti čitanja priča djeci je upravo vremenska raspoloživost roditelja. Prema UNICEF-ovom istraživanju (2013), trećina zaposlenih očeva i četvrtina zaposlenih majki smatra da im zahtjevi posla često ili uvijek otežavaju ispunjavanje roditeljske uloge. Uz to, zaposleni roditelji više ometajućim za obiteljski život doživljavaju rad, nego što je obrnuto. 6 od 10 roditelja smatra da aktivnost čitanja i pričanja priča pomaže djeci u usvajanju vještine čitanja, no da im rasporedi prepuni obveza te zadovoljavanje osnovnih potreba djece stvaraju veliku barijeru u pronalasku vremena za čitanje priča (Peat, 2018). Iz navedenih podataka, vidljiva je velika opterećenost roditelja obvezama zbog čega izrazito teško pronalaze vremena za kvalitetno slobodno vrijeme koje bi proveli sa svojom djecom. Nastavno na to, istraživanje Berc i Blažek Kokorić (2012) pokazalo je da roditelji u 51,5% slučajeva smatraju da im za kvalitetnije provođenje obiteljskog slobodnog vremena treba više novca. Također, njih 38,5% smatra da im za to treba više vremena.

Roditelji svoje slobodno vrijeme procjenjuju na 1 do 3 sata dnevno, a vrijeme provedeno s djecom na 3 do 5 sati dnevno (Tablica 10). To je zanimljivo jer se slobodno vrijeme i vrijeme provedeno s djecom kod nekih roditelja preklapa. Stoga bi u budućim istraživanjima bilo korisno ispitati kako roditelji interpretiraju svoje slobodno vrijeme te u kojoj mjeri u njega ubrajaju provođenje vremena s djecom. Prema američkim istraživanjima iz 1997. godine, roditelji su prije 30 godina sa svojom djecom provodili čak 40% više vremena. Također, zabrinjavajuć je i rezultat europskih istraživanja prema kojima majka s djetetom u prosjeku razgovara 12 minuta dnevno (Velički, 2009).

Nadalje, Tablica 11 prikazuje učestalost čitanja ili pričanja priča s obzirom na procjenu slobodnog vremena ispitanika. Gotovo svi roditelji u više od 64% slučajeva djeci čitaju ili pričaju priče nekoliko puta tjedno te jednom ili više puta dnevno bez obzira na količinu slobodnog vremena kojom raspolažu. 38,7% roditelja koji imaju manje od 1 sat slobodnog vremena djeci čitaju ili pričaju priče jednom ili više puta dnevno. Malo manje od njih (34,8%) ima roditelja koji tu aktivnost provode istom učestalošću, ali imaju puno više slobodnog vremena, odnosno 5 do 7 sati dnevno. Također, između te dvije grupe roditelja, među onima koji djeci nikada ne čitaju i ne pričaju priče, razlika je svega 2,2%. Stoga, možemo reći da roditelji koji imaju malo slobodnog vremena poprilično često čitaju ili pričaju priče djeci. Također, iz navedenih rezultata može se zaključiti da slobodno vrijeme nije povezano s učestalošću roditeljskog čitanja ili pričanja priča.

H3- očekuje se da interes roditelja i djece za čitanje ili pričanje priča raste s obzirom na količinu zajednički provedenog vremena

Prema posljednjoj hipotezi istraživanja, interes za čitanje ili pričanje priča bit će veći kod roditelja i djece koji provode više vremena zajedno. U ovom istraživanju vidljiv je velik interes i posvećenost roditelja aktivnosti obiteljskog čitanja ili pričanja priča bez obzira na vremensko ograničenje zbog posla i obveza. Sa svakom od deset tvrdnji o zadovoljstvu i interesu roditelja i djece za tu aktivnost, najviše se roditelja slagalo u potpunosti (označilo odgovor *5-u potpunosti se slažem*, Tablica 13). 81,5% roditelja u potpunosti se složilo da je čitanje i pričanje priča djeci važna i korisna aktivnost, a 69,5% u potpunosti se složilo da uživa u toj aktivnosti. Također, 79% roditelja u potpunosti se složilo da sa svojim djetetom osjeća bliskost tijekom čitanja ili pričanja priča. Pozitivne rezultate pokazuje i istraživanje iz SAD-a na uzorku od 2000 roditelja. Njih 86% voli

djecu pratiti na spavanje uz čitanje ili pričanje priča, a 36% njih kaže da je to najkvalitetniji dio dana koji provedu s djecom. Također, 93% roditelja smatra da je važno pričati djeci priče prije spavanja. Osim što to predstavlja dio rutine odlaska na spavanje, ta aktivnost na djecu utječe umirujuće, a dobra je i za razvoj dječje mašte te zbližavanje s roditeljima (People Staff, 2020).

No, odgovori na neke tvrdnje, u usporedbi s ostalima, imaju veći broj odgovora na lijevoj strani Likertove skale. Drugim riječima, više roditelja izražava neslaganje s njima, nego s ostalim tvrdnjama. Iako roditelji u jako velikom broju aktivnost čitanja i pričanja priča smatraju važnom te za nju iskazuju interes, dio roditelja izražava nezadovoljstvo kada dođe do pitanja odnosa posla/obveza i vremena koje im ostane za tu aktivnost. Tek se 34,7% roditelja u potpunosti složilo s tvrdnjom da im posao i ostale obveze ne utječu na količinu vremena koju provode s djecom u čitanju ili pričanju priča. Također, 37% roditelja u potpunosti je zadovoljno količinom i kvalitetom vremena provedenog u toj aktivnosti, a 39,5% roditelja to procjenjuje za svoje dijete. Marie Emery (prema Peat, 2018) istaknula je da nije čudno što roditelji cijene i vole aktivnost čitanja priča djeci, no da zauzetost poslom, obiteljske obveze, ali i slab pristup knjigama utječu na to da ne čitaju djeci toliko često koliko bi željeli. Također, prema istraživanju iz Ujedinjenog Kraljevstva na uzorku od 1000 roditelja, gotovo svi, njih 97%, čitanje priča smatra važnim, a 58% ih tu aktivnost smatra posebnom prilikom za zbližavanje s djetetom. No, samo 15% tih roditelja djeci čita svaki dan (Peat, 2018).

Posebno je zanimljivo analizirati odgovore ispitanika na pitanju o obiteljskom čitanju i pričanju priča u njihovom djetinjstvu. Rezultati su pokazali da roditelji kojima se u djetinjstvu češće čitalo ili pričalo priče danas sa svojom djecom također češće provode tu aktivnost (Tablica 15). 52% roditelja čitalo je ili pričalo priče u svome djetinjstvu s roditeljima ili drugim bliskim osobama nekoliko puta mjesečno do nekoliko puta tjedno (Tablica 14). Također, 52% roditelja danas to sa svojom djecom čini nekoliko puta tjedno do jednom dnevno (Tablica 1), što pokazuje porast u učestalosti provođenja te aktivnosti u obitelji. Nadalje, 82,3% roditelja kojima su se u djetinjstvu svakodnevno čitale ili pričale priče to svakodnevno čine i danas sa svojom djecom jednom ili više puta dnevno. No, pozitivno iznenađuje podatak da 44,4% roditelja kojima se u djetinjstvu nisu nikad čitale ili pričale priče danas to sa svojom djecom čine jednom ili više puta dnevno. Ipak,

njih 22,3% ni danas, kao ni u djetinjstvu, ne provodi tu aktivnost. Stoga, može se primijetiti povezanost učestalosti obiteljskog čitanja ili pričanja priča u djetinjstvu roditelja s prenošenjem te aktivnosti na svoje dijete.

Kako je ovo transgeneracijski zanimljiv podatak, pomoću varijable *Razina obrazovanja* istraženo je je li čitanje i pričanje priča u djetinjstvu roditelja povezano s razinom obrazovanja koju su postigli. Rezultati su pokazali da roditelji kojima se češće čitalo ili pričalo priče u djetinjstvu u prosjeku imaju višu postignutu naobrazbu. 14,3% roditelja kojima se u djetinjstvu nisu nikad čitale ili pričale priče završilo je samo srednjoškolsko obrazovanje, a roditelji kojima se čitalo ili pričalo svakodnevno u najvećem su postotku završili poslijediplomski ili doktorski studij (16,7%). Roditelja kojima su se u djetinjstvu čitale ili pričale priče nekoliko puta mjesečno ili tjedno, a srednjoškolski je obrazovano jest 42,8%, dok je roditelja koji su fakultetski obrazovani u prosjeku 56%. S obzirom na sličnu količinu provođenja vremena u aktivnost čitanja ili pričanja priča u svom djetinjstvu, razlika u broju srednjoškolski i fakultetski obrazovanih roditelja nije velika. U daljnjim istraživanjima utjecaja čitanja ili pričanja priča, bilo bi zanimljivo ispitati u kojoj mjeri ta aktivnost doprinosi razvoju literarnih i lingvističkih vještina, interesu za čitanje ili čak profesionalnoj životnoj orijentaciji pojedinca.

V. ZAKLJUČAK

Suvremena obitelj u postmodernističkom društvu suočava se s raznim preprekama. Obitelji su danas opterećene velikom količinom stresa te stalnom utrkom s vremenom. Potrebe današnjice takve su da često oba roditelja rade više od 8 sati dnevno, zbog čega je izvršavanje obiteljske uloge za njih velik izazov. Također, sve su češće i jednoroditeljske obiteljske strukture gdje sve obiteljske i radne obveze padaju na teret jednog roditelja. Istovremeno, liberalizam i individualizam stvorili su mogućnosti prema kojima se svaki pojedinac, i roditelj i dijete, ima potrebu razvijati u željenom smjeru. Tako se roditelji nalaze u sukobu između obiteljskih obveza i ostvarivanja u karijeri, dok djeca imaju mnoštvo školskih obveza, raznih izvanškolskih aktivnosti, ali su i poprilično zaokupljena medijskim sadržajima. Zbog svega toga, obitelji provode manje vremena zajedno i sve slabije ga provode uz određene strukturirane aktivnosti. Takav novi način života stvara teže uvjete za kvalitetno obiteljsko provođenje slobodnog vremena. Samim time, pati i aktivnost obiteljskog čitanja i pričanja priča zbog čega autori kao što su Honore (2005) te Frude i Killick (2011) izražavaju zabrinutost. Razna istraživanja pokazuju zabrinjavajuće rezultate vezane za učestalost te aktivnosti u obiteljskom životu. Primjerice, UNICEF-ovo istraživanje (2013) pokazalo je da zaposlenim roditeljima posao više ometa obiteljski život nego što je obratno. Rezultati jednog australskog istraživanja pokazali su da je vremenska raspoloživost roditelja najveća prepreka u učestalosti čitanja i pričanja priča (Merga i Ledger, 2018). Uz to, iako više od 95% roditelja čitanje priča smatra važnim, to ih svakodnevno čini tek 15% (Peat, 2018).

Cilj istraživanja ovog rada bio je ispitati učestalost obiteljskog čitanja i pričanja priča unutar zajedničkog slobodnog vremena obitelji s obzirom na problem dnevnog rasporeda roditelja. Rezultati su pokazali da određeni sociodemografski podaci stvaraju razliku u učestalosti roditeljskog čitanja ili pričanja priča djeci. Čak 61,6% roditelja koji čitaju ili pričaju priče jednom ili više puta dnevno pripadaju grupama roditelja od 30 do 47 godina. Također, tu aktivnost češće provode i roditelji više naobrazbe. Roditelji koji imaju minimalni stupanj fakultetskog obrazovanja čitaju ili pričaju priče češće od roditelja srednjoškolskog obrazovanja. Nadalje, roditelji najčešće čitaju najmlađoj djeci, a starenjem djece ta se aktivnost prorjeđuje. Roditelji u 68,8% slučajeva jednom ili više puta dnevno čitaju ili pričaju priče djeci do godine dana te u 53,8% slučajeva djeci od 1

do 3 godine starosti. No, to jednom ili više puta dnevno čini tek prosječno 30,8% roditelja s djecom od 4 do 11 godina. Što se tiče vremena provedenog u poslu i obvezama te slobodnog vremena, rezultati su pokazali da roditelji u prosjeku čitaju ili pričaju djeci nekoliko puta tjedno s tendencijom prema jednom dnevno (52,1%). S obzirom na količinu dnevne zaposlenosti, roditelji se ne razlikuju u učestalosti. Štoviše, neki roditelji koji poprilično velik dio dana provedu u obvezama (8 do 12 sati), tu aktivnost čine češće od roditelja koji ga u obvezama provedu manje (4 do 8 sati). Također, više od 64% roditelja djeci čita ili priča priče nekoliko puta tjedno te jednom ili više puta dnevno bez obzira na količinu slobodnog vremena kojom raspolažu. Također, slični su rezultati i kod usporedbe učestalosti te aktivnosti s obzirom na vrijeme provedeno s djecom. Roditelji koji ga provode više od 5 sati dnevno češće čitaju ili pričaju priče nego oni koji s djecom provode manje od 5 sata dnevno. Ipak, te razlike nisu velike te se roditelji bez obzira na strukturu svojih dnevnih rasporeda poprilično često posvećuju toj aktivnosti. Jako velik broj roditelja smatra ju važnom i korisnom, uživaju u njoj te ju koriste kao način za zbližavanje s djecom. No, iako većina roditelja smatra da im zaposlenost i obveze gotovo i ne utječu na količinu i kvalitetu vremena provedenog u čitanju ili pričanju priča djeci, njih 27% smatra da zbog zaposlenosti za nju ne uspijeva odvojiti dovoljno vremena.

S obzirom na dobivene rezultate ovog istraživanja, ohrabrujuća je poprilična osviještenost o važnosti ove obiteljske aktivnosti te volje za njezinim održavanjem u zajedničkom vremenu obitelji. Roditeljima je danas često teško uskladiti poslovne i obiteljske obveze i svakoj se posvetiti jednako kvalitetno. Zbog toga, potrebno im je olakšati tu situaciju te omogućiti uvjete u kojima na zadovoljavajuć način mogu posvećivati vrijeme svojoj obitelji, odnosno djeci. Promjene tih uvjeta nažalost su izvan dohvata odgojno-obrazovnih djelatnosti jer se odnose na promjene u očekivanjima tržišta rada, ali i cjelokupnog postmodernističkog načina života. No, ono što se može učiniti jest učestalo osvještavanje o važnosti kvalitetnog provođenja obiteljskog slobodnog vremena te osnaživanje i pružanje podrške i razumijevanja prezaposlenim roditeljima u obliku savjetovanja i pomaganja oko brige za djecu te stvaranja uvjeta za njihov napredak.

VI. LITERATURA

Agate, J. R., Zabriskie, R. B., Agate S. T. i Poff, R. (2009) Family Leisure Satisfaction and Satisfaction with Family Life. *Journal of Leisure Research*, 41(2), str. 205-223. Dostupno na: <https://www.nrpa.org/globalassets/journals/jlr/2009/volume-41/jlr-volume-41-number-2-pp-205-223.pdf> [15.02.2022.]

Arbunić, A. (2004). Roditelji i slobodno vrijeme djece. *Pedagogijska istraživanja*. 1 (2), str. 221-229. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/205482> [12.10.2021.]

Arbunić, A. i Ljubetić, M. (2006) *Skrbne i ubojite navike u ponašanju u odnosima sa «značajnim drugim»*. Zagreb, napredak 2(14), str. 149-161.

Belamarić, I. (2017) *Suvremena obitelj i odgoj djece* [online]. Centar Sirius. Dostupno na: <https://centar-sirius.hr/suvremena-obitelj-i-odgoj-djece/> [25.03.2022.]

Berc, G. i Blažeka Kokorić, S. (2012) Slobodno vrijeme obitelji kao čimbenik obiteljske kohezivnosti i zadovoljstva obiteljskim životom. *Kriminologija & socijalna integracija*. 20 (2), str. 15-27. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/145666>[27.01.2022.]. [25.03.2022.]

Bettelheim, B. (2010) *The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales (Vintage)*. New York: Vintage Books. Dostupno na: <https://www.pdfdrive.com/the-uses-of-enchantment-the-meaning-and-importance-of-fairy-tales-vintage-e199196544.html> [15.06.2022.]

Boneta, Ž., Miletić, N. i Ivković Hodžić, Ž. (2020) Čitalački kulturni kapital roditelja i čitalačka socijalizacija njihove djece rane i predškolske dobi. U: Višnjić-Jevtić, A., Filipan-Žignić, B., Lapat, G. & Mikulan, K. (ur.) *Jezik, književnost i obrazovanje - suvremeni koncepti*. Čakovec, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 31-44. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/342804649_Citalacki_kulturni_kapital_roditelja_i_citalacka_socijalizacija_njihove_djece_rane_i_predskolske_dobi_Parental_Reading_Cultural_Capital_and_Reading_Socialization_of_their_Children [15.06.2022.]

Bornstein, M. H. i Bornstein, L. (2007) Parenting Styles and Child Social Development. *Encyclopedia of Early Childhood Development*. Center of Excellence for Early Childhood Development. Dostupno na: <http://www.child-encyclopedia.com/en-ca/home.html> [08.04.2022.]

Centar Proventus. (2017) *Mali, a prezaposleni* [online]. Centar Proventus. Dostupno na: <https://centarproventus.hr/mali-a-prezaposleni/> [25.03.2022.]

Cindrić, I. (2014) Povratak pričanju priča. *Libri & Liberi*. 3(2). str. 427-474. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/195698> [20.11.2021.]

Clark, C. (2007) *Why it is important to involve parents in their children's literacy development* [online]. National Literacy Trust. Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?id=ED496346> [15.02.2022.]

Duursma, E., Augustyn, M. i Zuckerman, B. (2008) Reading aloud to children: the evidence. *Archives of Disease in Childhood*, 93(7), str. 554-557. Dostupno na: <https://doi.org/10.1136/ADC.2006.106336> [15.06.2022.]

Engel, S., (2016) *Storytelling in the First Three Years* [online]. Zero to Three. Dostupno na: <https://www.zerotothree.org/resources/1057-storytelling-in-the-first-three-years> [15.02.2022.]

Erickson, E. (2018) *Effects of Storytelling on Emotional Development*. Retrieved from Sophia, the St. Catherine University repository. Dostupno na: <https://sophia.stkate.edu/maed/256> [25.03.2022.]

Flood, A. (2016) *One third of parents avoid reading children scary stories, study finds* [online]. The Guardian. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/books/2016/aug/25/one-third-of-parents-avoid-reading-children-scary-stories-study-finds> [25.03.2022.]

Foley, J. Miles (2019) *Oral tradition* [online]. Encyclopedia Britannica. Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/oral-tradition> [05.09.2022.]

Fox, M. (2001). *Reading Magic*. New York: Harcourt, Inc.

Frude, N. i Killick, S. (2011) Family Storytelling and the attachment relationship. *Psychodynamic Practice*. 17(4). str. 441-466.

Gallets, M. (2005) Storytelling and Story Reading: A Comparison of Effects and Children's Memory and Story Comprehension. *MA Thesis*. 7(2). Dostupno na: <https://dc.etsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2180&context=etd> [15.02.2022.]

Glasser, W. i Glasser, C. (2001) *Naći se i ostati zajedno – rješavanje zagonetke braka*. Zagreb: Alinea.

Grabmeier, J., (2019) *The importance of reading to kids daily* [online]. The Ohio State University. Dostupno na: <https://ehe.osu.edu/news/listing/importance-reading-kids-daily-0/> [15.02.2022.]

Heckman, J. (2006) Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science Magazine*. 312(5782), str. 1900-1902. Dostupno na: https://jenni.uchicago.edu/papers/Heckman_Science_v312_2006.pdf [15.6.2022.]

Honore, C. (2005) *Pohvala sporosti: kako jedan svjetski pokret prkosi kultu brzine*. Zagreb: Algoritam.

Hrvatín, S., I Tucić, I. (2010) Prozorčići u svijet DOBRIH priča. *Dijete, vrtić, obitelj*. 16 (61), str. 20-22. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/127928> [08.04.2022.]

Jančić, A., Jurišić, K., Lončarić, A. (2019) Postmoderna i promjene u braku i obitelji. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 3 (3), str. 153-162. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/234853> [27.01.2022.]

Janković, J. (2012) *Plodovi roditeljskih poruka*. Zagreb: Etcetera.

Jurčević Lozančić, A. (2011) Redefining the educational role of the family. *Croatian Journal of Education*, 13 (4), str. 122-150. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/78073> [25.03.2022.]

Keller, T. i Just. M. (2009) Altering cortical connectivity: Remediation-induced changes in the white matter of poor readers. *Neuron*. 64(5), str. 624-631. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2796260/pdf/nihms-156725.pdf> [15.06.2022.]

Killick, S., i Boffey, M. (2012) Building relationships through storytelling. *England: The Fostering Network Wales*. str. 12-48. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/338712433_Building_Relationships_through_Storytelling_A_foster_carer's_guide_to_attachment_and_stories [08.04.2022.]

Kiser, L. J., Baumgardner, B., i Dorado, J. (2010) Who are we, but for the stories we tell: Family stories and healing. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 2(3), str. 243–249. Dostupno na: file:///C:/Users/kolic/Downloads/Who_Are_We_But_for_the_Stories_We_Tell_Family_Story.pdf [08.04.2022.]

Koc, K., i Buzzelli, C. A. (2004) The moral of the story is . . . using children's literature in moral education. *YC Young Children*. 59(1), str. 92-97. Dostupno na: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/moral-story-is-using-childrens-literature/docview/197682219/se-2?accountid=202234> [08.04.2022.]

Kuljiš, T. (2020) *O važnosti čitanja i pričanja priča djeci* [online]. Čitaj svojoj bebi: Tvornica snova. Dostupno na: <https://www.citajsvojjbebi.com.hr/post/%C4%8Ditanje-i-pri%C4%8Danje-pri%C4%8Da-djeci> [27.01.2022.]

Kumon. (2022) *The benefits of storytelling* [online]. Kumon. Dostupno na: <https://www.kumon.co.uk/blog/the-benefits-of-storytelling/> [25.03.2022.]

Kušević, B. (2010) Pluralizam obiteljskih struktura - novi izazov u suradnji učitelja i roditelja. *Zrno : časopis za obitelj, vrtić i školu*, 116-117(90-91). str. 49-60 Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/471096> [15.06.2022.]

Livazović, G. (2012) Povezanost medija i rizičnih ponašanja adolescenata. *Kriminologija & socijalna integracija*. 20(1). str. 1-22. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/84999> [15.06.2022.]

Livazović, G. (2018) *Uvod u pedagogiju slobodnog vremena*. Osijek: Filozofski fakultet; Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Livazović, G. i Kakuk S. (2019) Odgoj i socijalizacija u slobodnom vremenu: korelati sociodemografskih obilježja i aktivnosti slobodnoga vremena. Osijek. *Didaktički izazovi III*. str. 107-121. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/342364648_Odgoj_i_socijalizacija_u_slobodnom_vremenu_korelati_sociodemografskih_obiljezja_i_aktivnosti_slobodnog_vremena_Leisure_time_education_and_socialization_correlates_of_socio-economic_characteristics_and [15.06.2022.]

Ljubetić, M. (2006) *Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu*. Split. Dostupno na: https://inet1.ffst.hr/images/50013806/Ljubetic_022006.pdf [15.06.2022.]

Ljubetić, M. (2006) *Obiteljsko ozračje i funkcioniranje obitelji: skrbne i ubojite navike u komunikaciji*. Split. Dostupno na: http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Ljubetic_012006.pdf [15.06.2022.]

Maleš, D. (2012) Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18 (67), str. 13-15. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124015> [25.03.2022.]

Mapp, K. L., (2003) Having Their Say: Parents Describe Why and How They are Engaged in Their Children's Learning. *The School Community Journal*, 13(1), str. 35–64. Dostupno na: <https://www.adi.org/journal/ss03/mapp%2035-64.pdf> [27.01.2022.]

Merga, M. K. i Ledger, S. (2018) Parents' views on reading aloud to their children: Beyond the early years. *Australian Journal of Language and Literacy*, 41(3), str. 177-189. Dostupno na: <file:///C:/Users/kolic/Downloads/AJLLpre-print.pdf> [15.06.2022.]

Mezak, J. (2019) *Odrastanje u 21. stoljeću*. Rizik: Obitelj i rani razvoj. Dostupno na: <https://www.zzjzpgz.hr/publikacije/Rizik-22.pdf> [12.10.2021.]

Peat, J., (2018) *Only 30% of Parents Read Stories to Their Children Every Day, Poll Claims* [online]. Independent. Dostupno na: <https://www.independent.co.uk/lifestyle/health-and-families/parents-reading-children-books-uk-roald-dahl-mcdonalds-damian-hinds-a8516436.html> [15.02.2022.]

People Staff. (2020) *American Parents Say Reading Kids Bedtime Stories Is Their Favorite Part of the Day, Survey Finds* [online]. People. Dostupno na: <https://people.com/parents/american-parents-say-reading-kids-bedtime-stories-is-their-favorite-part-of-the-day-survey-finds/> [15.02.2022.]

Perrow, S. (2010) *Bajke i priče za laku noć*. Ostvarenje d.o.o.

Perrow, S (2013) *Iscjeljujuće priče II: 101 terapeutka priča za djecu*. Ostvarenje d.o.o.

Petrović-Sočo, B. (2000) Kreativnost. *Dijete, vrtić, obitelj*. 6 (23-24). str. 3-9. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/181993> [15.06.2022.]

Raboteg-Šarić, Z., Sakoman, S. i Brajša-Žganec, A. (2002) Stilovi roditeljskoga odgoja, slobodno vrijeme i rizično ponašanje mladih. *Društvena istraživanja*, 11 (2-3 (58-59)), str. 239-263. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/19687> [08.04.2022.]

Radonić, M., & Stričević, I. (2009) Rođeni za čitanje: promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi. *Paediatrica Croatica*. 53(7-11) Dostupno na: <http://hpps.kbsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf> [15.06.2022.]

Radovan Burja, M. (2017) Filozofija odgoja i odgojna uloga pričanja priča o kršenju ljudskih prava. *Metodički ogledi*. 24 (2), str. 9-21. Dostupno na: <https://doi.org/10.21464/mo46.124> [20.11.2022.]

Rakić, V. i Vukušić, S. (2010) Odgoj i obrazovanje za vrijednosti [online]. *Društvena istraživanja*, 19 (4-5 (108-109)), str. 771-795. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/60114> [15.06.2022.]

Roviš, D. (2019) *Odgovor na prepoznatu potrebu* [online]. Rizik: Obitelj i rani razvoj. Odsjek za promicanje i zaštitu mentalnog zdravlja: Rijeka. Dostupno na: <https://www.zzjzpgz.hr/publikacije/Rizik-22.pdf> [12.10.2021.]

Russell, A., Mize, J., & Bissaker, K. (2002) Parent-child relationships. *Blackwell Handbook of Childhood Social Development*. str. 205-222. Blackwell publishers inc. Dostupno na: https://www.blackwellpublishing.com/content/bpl_images/content_store/WWW_Content/9780631217527/011.pdf [08.04.2022.]

Šiljković, Ž., Rajić, V., i Bertić, D. (2007) Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgovorne znanosti*, 9(2 (14)), str. 133-145. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/37104> [25.03.2022.]

Štanger-Velički, V. (2012) Pričanje bajki. *Književnost i dijete*. 1(1-2). str. 90-96.

Thomas, P. A., Liu, H., Umberson, D. (2017) Family Relationships and Well-Being. *Innovation in aging*. 1(3). Dostupno na: <https://doi.org/10.1093/geroni/igx025> [08.04.2022.]

UNICEF. (2013) *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u hrvatskoj* [online]. Zagreb: UNICEF. Dostupno na: https://www.unicef.hr/wpcontent/uploads/2015/09/Kako_roditelji_i_zajednice_brinu_o_djeci_najmlade_dobi.pdf [12.10.2021.]

Valjan Vukić, V. (2013) Slobodno vrijeme kao "prostor" razvijanja vrijednosti u učenika. *Magistra Iadertina*. 8(1). str. 59-73. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/122641> [15.06.2022.]

Velički, V. (2009) Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika*. 10 (18), str. 80-91. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/40817> [15.06.2022.]

Vranjican, D., Prijatelj, K. i Kuculo, I. (2019). Čimbenici koji utječu na pozitivan socio-emocionalni razvoj djece. *Napredak*. 160 (3-4), str. 319-338. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/231177> [15.06.2022.]

Vukasović, A. (1989) Suvremeni razvitak i odgojna kriza. *Politička misao*, 26 (2), str. 118-133. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/113557> [11.03.2022.]

Vygotsky, L. S. (2004) Imagination and creativity in childhood. *Journal of Russian & East European Psychology*, 42(1). str. 7-97. Dostupno na: http://lhc.ucsd.edu/mca/Mail/xmcamail.2008_03.dir/att-0189/Vygotsky_Imag_Creat_in_Childhood.pdf [15.06.2022.]

Watson, A., (2021) Share of parents who started reading aloud to their child at home when the child was less than one year old in the United States from 2014 to 2018 [online]. *Statista*. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/667101/child-age-reading-books-aloud-home/> [15.02.2022.]

Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Domitrovich, C. E. i Gullotta, T. P. (Eds.). (2015) Social and emotional learning: Past, present, and future. In J. A. Durlak, C. E. Domitrovich, R. P. Weissberg, & T. P. Gullotta (Eds.), *Handbook of social and emotional learning: Research and practice* (pp. 3–19). The Guilford Press. Dostupno na: <https://psycnet.apa.org/record/2015-24776-001> [15.06.2022.]

Williams, R. (2010) Many parents failing to read to children, survey shows. *The Guardian*. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/education/2010/apr/30/children-parents-reading-stories> [15.02.2022.]

Zabriskie, R. B., i McCormick, B. P. (2001) The influences of family leisure patterns on perceptions of family functioning. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 50(3), 281–289. Dostupno na: <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2001.00281.x> [08.04.2022.]

Zabriskie, R. B. i McCormick, B. P. (2003) Parent and Child Perspectives of Family Leisure Involvement and Satisfaction with Family Life. *Journal of Leisure Research*. 35(2). str. 163-189. Dostupno na: <https://www.nrpa.org/globalassets/journals/jlr/2003/volume-35/jlr-volume-35-number-2-pp-163-189.pdf> [08.04.2022.]

Prilog 1

Odsjek za pedagogiju

Filozofskoga fakulteta

Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

ODOBRENJE ZA PROVEDBU ISTRAŽIVANJA

Studentu/studentici *Neri Kolić* odobrava se provedba istraživanja pod nazivom *Pedagoške odrednice čitanja i pričanja priča u obitelji* i mentorstvom izv. prof., dr. sc. *Gorana Livazovića* u svrhu izrade diplomskoga rada.

Temeljem uvida u nacrt istraživanja te sve instrumente i postupke čija se primjena planira, mentor potvrđuje da istraživanje udovoljava etičkim načelima propisanim Etičkim kodeksom istraživanja s djecom.

Zagreb, 28.3.2022.

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Goran Livazović

